

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/નાગરિક અરજી નંબર ૩૦૫/૨૦૧૯
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૨૯૪૯૧/૨૦૧૮ માં
સાથે

આર/નાગરિક અરજી નંબર ૫૨૩/૨૦૧૯
સાથે

આર/નાગરિક અરજી નંબર ૫૨૮/૨૦૧૯
સાથે

આર/નાગરિક અરજી નંબર ૮૮૭/૨૦૧૯
સાથે

આર/નાગરિક અરજી નંબર ૧૦૩૯/૨૦૧૯
સાથે

આર/નાગરિક અરજી નંબર ૧૧૧૪/૨૦૧૯
સાથે

આર/નાગરિક અરજી નંબર ૧૧૧૬/૨૦૧૯
સાથે

નાગરિક અરજી (ફોર સ્ટે) નંબર ૧/૨૦૧૮
આર/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૨૨૮૮/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૨/૨૦૧૯
આર/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૨૨૮૮/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી (ફોર સ્ટે) નંબર ૧/૨૦૧૮
આર/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૨૬૧૨/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૨/૨૦૧૯

આર/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૨૬૧૨/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી (ફોર સ્ટે) નંબર ૧/૨૦૧૮
આર/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૨૬૧૮/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૨/૨૦૧૮
આર/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૨૬૧૮/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી (ફોર સ્ટે) નંબર ૧/૨૦૧૮
આર/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૨૬૨૦/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૨/૨૦૧૮
આર/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૨૬૨૦/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૨/૨૦૧૮
આર/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૪૮૦૩/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૨/૨૦૧૮
આર/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૪૮૪૫/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૪/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૯૧૧૮/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૩/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૯૧૨૩/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૪/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૯૧૨૩/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૩/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૯૧૨૮/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૪/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૯૧૨૮/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૪/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૯૧૩૫/૨૦૧૮ માં
સાથે

નાગરિક અરજી નંબર ૧/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૧૪૫૨૨/૨૦૧૮ માં

[illegible]

એફ/ફર્ટ એપ્લિકેશન નંબર ૨૯૯૧૩/૨૦૧૮ માં
સાથે

સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૧/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૪૬૬૨/૨૦૧૮ માં
સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૨/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૪૬૬૨/૨૦૧૮ માં
સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૧/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૪૬૮૪/૨૦૧૮ માં
સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૧/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૬૧૧૮/૨૦૧૮ માં
સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૨/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૬૧૧૮/૨૦૧૮ માં
સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૨/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૭૮૧૮/૨૦૧૮ માં
સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૨/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૭૮૨૦/૨૦૧૮ માં
સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૧/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૭૮૭૭/૨૦૧૮ માં
સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૧/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૭૮૮૨/૨૦૧૮ માં
સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૧/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૭૮૮૧/૨૦૧૮ માં
સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૧/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૭૮૮૨/૨૦૧૮ માં
સાથે
નાગરિક અરજી નંબર ૧/૨૦૧૮
એફ/ફર્સ્ટ એપિલિકેશન નંબર ૩૭૮૮૩/૨૦૧૮ માં

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.એમ. ઠાકર

એસ. ડી./-

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વી. પી. પટેલ

એસ. ડી./ -

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા.
૨	પત્રકાર રીફર કરવામાં આવે કે નહીં?	હા.
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	ના.
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના.

ડેપ્યુટી કલેક્ટર અને જમીન સંપાદન અધિકારી

વિરુદ્ધ

પટેલ પરસોત્તમભાઈ પ્રાગજીભાઈ

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર (ઓ) નંબર ૧,૨,૩ તરફે શ્રી જે. કે. શાહ/શ્રી આકાશ છાયા એજીપી

(૧)

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૨ તરફે આપવામાં આવેલી સૂચના (૪)

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ તરફે અસુરક્ષિત અનુભવ (એન) (૯)

કોરમ:માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એમ. ઠાકર

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વી. પી. પટેલ

તારીખ:૦૭/૦૮/૨૦૧૯

મૌખિક ચુકાદો

(દ્વારા: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એમ. ઠાકર)

૧ ટીવાની અરજીઓના આ જૂથમાં બે ઉપ-જૂથોનો સમાવેશ થાય છે; એટલે કે (i) મૂળ દાવેદાર(ઓ) ના વારસદારો / કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓ તેમજ (ii) જમીન સંપાદન અધિનિયમ [આ પછી જેને "અધિનિયમ" તરીકે ઓળખવામાં આવશે] હેઠળના લેન્ડ રેફરન્સ કેસોમાં મૂળ સામાવાળા (સંપાદન કરનાર સંસ્થા) દ્વારા દાખલ કરાયેલી અરજીઓ.

૧.૧ જ્યાં સુધી સંપાદન કરનાર સંસ્થા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલોનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી સંપાદન કરનાર સંસ્થાએ મુખ્યત્વે બજાર કિંમત અને વળતરના નિર્ધારણ સામે એવા આધાર પર એવોર્ડને પડકાર્યો છે કે રેફરન્સ કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલો દર વધુ પડતો છે, જ્યારે દાવેદારોના વારસદારો / કાનૂની પ્રતિનિધિઓએ ઊંચા દરે વળતર મેળવવા માટે અપીલો કરી છે.

૨ વર્તમાન અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી સંબંધિત અપીલમાં દાવેદારોના વારસદારો સાથે જોડાવામાં થતા વિલંબને માફ કરવાની વિનંતી સાથે અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવે છે.

૩ સુસંગત હકીકત એ છે કે હાથ પરના કેસોમાં, દાવેદારો સંબંધિત જમીન સંદર્ભ કેસોમાં વિદ્વાન સંદર્ભ અદાલતે ચુકાદો પસાર કરે તે પહેલાં મૃત્યુ પામ્યા હતા— પક્ષકારો તેમની દલીલો પૂર્ણ કરે તે પહેલાં જ.

૩.૧ જો કે, સંબંધિત સમયે, કાયદા અનુસાર, સંદર્ભની કાર્યવાહીમાં જોડાવા માટે વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી.

૩.૨ વાસ્તવમાં, વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓએ અપીલ દાખલ કરી અને ત્યારબાદ અરજીઓ રજૂ કરી ત્યાં સુધી કોઈ પગલાં લીધાં ન હતાં.

૩.૩ લગભગ તમામ કેસોમાં, દાવેદારના દુઃખદ અવસાન વિશેની હકીકત રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવી ન હતી અને વિદ્વાન સંદર્ભ અદાલત અથવા પ્રતિવાદી/વિરોધીના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવી ન હતી.

૩.૪ નિર્વિવાદપણે, દાવેદારના મૃત્યુ પછી વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓએ કોઈ પણ સંદર્ભ કેસમાં સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ XXII નિયમ ૩ અથવા નિયમ ૪ હેઠળ કોઈ અરજી દાખલ કરી ન હતી.

૩.૫ પરિણામે, સંદર્ભ કેસો (એવા કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં એકમાત્ર દાવેદાર હોય) અથવા મૃત દાવેદારનો દાવો (એવા કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં એકથી વધુ દાવેદાર હોય) ઘટ્યો હતો.

૩.૬ વધુમાં, આવા સંદર્ભ કેસોમાં પસાર કરાયેલ એવોર્ડ સંદર્ભ (એકમાત્ર દાવેદારના કિસ્સામાં) અથવા મૃત દાવેદારના દાવા (સંદર્ભ કેસમાં એકથી વધુ દાવેદારના કિસ્સામાં) પછી મૃત વ્યક્તિના સંદર્ભમાં પસાર કરાયેલ એવોર્ડ સમાન છે.

આપણી સમક્ષ રજૂઆતો પરથી એવું લાગે છે કે એકમાત્ર દાવેદાર (અથવા દાવેદારોમાંથી એક અથવા કેટલાક દાવેદારોમાંથી એક) ના મૃત્યુ વિશેની હકીકતની અજ્ઞાનતામાં એવોર્ડ (ઓ) પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૩.૭ સંદર્ભના કેસોમાં ઘટાડો થયા પછી અને અદાલત દ્વારા ચુકાદો આપવામાં આવ્યા પછી પણ, અરજદારો-અપીલકર્તાઓ (મૃત દાવેદારના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ) એ આદેશ XXII ના નિયમ ૯ હેઠળ ક્યારેય

અરજી દાખલ કરી ન હતી અને ક્યારેય વિનંતી કરી ન હતી કે ઘટાડાને રદ કરી શકાય.

જ દાવેદારના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ અને/અથવા પ્રાપ્તકર્તા સંસ્થાએ સંબંધિત વિદ્વાન સંદર્ભ અદાલત (જ્યાં સંદર્ભ કેસ અથવા મૃત દાવેદારનો દાવો ઓછો કરવામાં આવ્યો હોય) સમક્ષ કોઈપણ પગલાં લીધા વિના (એટલે કે કાર્યવાહીમાં જોડાવા માટે અરજી સબમિટ કર્યા વિના અને ઘટાડાને રદ કરવાની વિનંતી સાથે અરજી સબમિટ કર્યા વિના) અપીલ (વિદ્વાન સંદર્ભ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા સામે) દાખલ કરી હતી.

જ.૧ ત્યારબાદ, વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ સાથે જોડાવામાં થતા વિલંબને માફ કરવા માટે કેપ્શનવાળી અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

જ.૨ હસ્તગત કરનાર સંસ્થાના જણાવ્યા અનુસાર, કેટલાક કિસ્સાઓમાં, દાવેદારના મૃત્યુ વિશેની હકીકત તેના ધ્યાનમાં ત્યારે આવી જ્યારે અદાલતે અપીલમાં દાવેદારોને પ્રક્રિયા જારી કરી અથવા અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરવાની વિનંતી સાથે દાખલ કરેલી અરજીના સંદર્ભમાં.

પ તે સુસંગત છે કે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે જ્યારે દાવો/સંદર્ભમાં ઘટાડો રહે છે એટલે કે પહેલા ઘટાડાને બાજુ પર રાખ્યા વિના.

૬. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં અને મૂંઝવણ/અસમંજસમાંથી બહાર આવવા માટે, અપીલકર્તાઓ (સંપાદન કરનાર સંસ્થા અથવા મૃતક દાવેદારના વારસદારો / કાનૂની પ્રતિનિધિઓ) એ અપીલની કાર્યવાહીમાં મૃતક દાવેદાર(ઓ) ના વારસદારો / કાનૂની પ્રતિનિધિઓને જોડવાની પરવાનગી માંગતી અરજીઓ રજૂ કરી છે અને થયેલા વિલંબને ધ્યાનમાં રાખીને, તેઓએ (મૃતક દાવેદારના વારસદારો / કાનૂની પ્રતિનિધિઓને જોડવામાં થયેલ) વિલંબ માફ કરવાની વિનંતી સાથેની અરજીઓ પણ દાખલ કરી છે.

૬.૧ જો કે, કોઈ પણ અરજી (નિયમ ૩ અથવા નિયમ ૪ અથવા આદેશ XXII ના નિયમ ૯ હેઠળ) જ્યાં સુધી સંદર્ભ અદાલતે ચુકાદો પસાર ન કર્યો ત્યાં સુધી અને તે પછી પણ માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવી ન હતી અને ક્યારેય દાખલ કરવામાં આવી નથી.વધુમાં, આ તબક્કે પણ, ઘટાડાને રદ કરવાની અરજી સક્ષમ અદાલત (અથવા તો આ અદાલત સમક્ષ પણ) દાખલ કરવામાં આવતી નથી.

૭. ઉક્ત હકીકતોની પૃષ્ઠભૂમિમાં અને દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા હેઠળની સંબંધિત જોગવાઈઓમાંથી ઉદ્ભવતા નિયંત્રણો/મર્યાદાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, અદાલતે અરજદાર – અપીલકર્તાને પૂછપરછ કરી હતી કે આ અરજીઓ – અપીલો કેવી રીતે ટકાવી શકાય અને વિચારણા હેઠળ લઈ શકાય.

૭.૧ અરજદારો-અપીલકર્તાઓ, જવાબમાં વિનંતી કરશે કે વિલંબ વાસ્તવિક હોવાથી તેને માફ કરી શકાય અને અરજદારોને પ્રક્રિયાગત કાયદાને ધ્યાનમાં લીધા વિના આ તબક્કે જોડાવાની મંજૂરી આપી શકાય.

૮ આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, જે પ્રશ્ન ઊભો થયો છે તે આવા કિસ્સાઓમાં અનુસરવાની જરૂરી યોગ્ય પ્રક્રિયા વિશે છે.

૯ અરજદારો દ્વારા આવી મર્યાદિત રજૂઆતને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે શ્રી મેહુલ શાહ, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલને વિનંતી કરી હતી અને ઉપરોક્ત મુદ્દા પર નિર્ણય લેવા માટે તેમની રજૂઆત આમંત્રિત કરી હતી, એટલે કે અરજદારો (દાવો/સંદર્ભ કેસમાં મૃતક દાવેદારના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ) દ્વારા અનુસરવાની જરૂરી યોગ્ય પ્રક્રિયા, જ્યાં દાવો/સંદર્ભ કેસ ચુકાદો/ચુકાદો રજૂ કરતા પહેલા દાવેદારના મૃત્યુ પર (વારસદારો દ્વારા કાર્યવાહીના અભાવ માટે) ઘટાડવામાં આવ્યો હોય.

૧૦ શ્રી શાહ, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડના નિયમ ૧૦ ઓર્ડર I હેઠળની જોગવાઈનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.તેમણે અમરસાંગજી ઈન્ફ્રાસાંગજી વિરુદ્ધના કેસમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટના નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો.દેસાઈ ઉમેદ [એ. આઈ. આર. ૧૯૨૫ બોમ ૨૯૦], કે. એન.

પટેલ વિરુદ્ધ વિશેષ જમીન સંપાદન અધિકારી [૨૦૦૯ (૨) જી. એલ. આર. ૧૪૨૧] વચ્ચેના કેસમાં આ અદાલતની ખંડપીઠે આપેલો નિર્ણય અને કેરળ રાજ્ય વિરુદ્ધ શ્રીદેવી [(૨૦૦૦) ૯ એસ. સી. સી. ૧૬૮] ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતનો નિર્ણય તેમજ બનવારી લાલ (ડી) વિરુદ્ધ એલ. આર. એસ. અને અન્ય વિરુદ્ધ બલબીર સિંહ [એ. આઈ. આર. ૨૦૧૫ એસ. સી. ૩૫૭૩] અને પંકજભાઈ રમેશભાઈ ઝાલાવાડિયા વિરુદ્ધ જેઠાભાઈ કલાભાઈ ઝેડ વચ્ચેના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતનો નિર્ણય એલ. આર. અને અન્યો દ્વારા (ડી) [(૨૦૧૭) ૯ એસ. સી. સી. ૭૦૦] અને ગુરચરણ સિંહ વિરુદ્ધ સુરજિત સિંહ અને અન્ય [(૨૦૧૨) ૧૩ એસ. સી. સી. ૫૩૦] વચ્ચેના કેસમાં નિર્ણય.

૧૦.૧ અમે ઉપરોક્ત અને અન્ય નિર્ણયો અને સંબંધિત જોગવાઈઓ પર વિચાર કર્યો છે.

અમે શ્રી શાહ, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા ઉલ્લેખિત પાસાઓ પર પણ વિચાર કર્યો છે.

૧૧ એ નોંધવું જરૂરી છે કે [i] અરજદારો-અપીલકર્તાઓએ મૃત વ્યક્તિના સંબંધમાં અને સંદર્ભ અથવા દાવો ઘટાડ્યા પછી પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા (ઓ) ના સંદર્ભમાં અપીલ કરી છે અને [ii] ઘટાડાને રદ કરવા માટે જરૂરી અરજીઓ ન હોવાથી અને બંને પક્ષો દ્વારા માન્ય સંદર્ભ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવી ન હોવાથી રાહત, અત્યાર સુધી પણ અસ્તિત્વમાં છે; અને હવે

અમને (એ) મૃત દાવેદારના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ (પ્રથમ અપીલમાં) જોડાવામાં થતા વિલંબને માફ કરવા માટે કહેવામાં આવે છે; અને (બી) અરજદારો-અપીલકર્તાઓને મંજૂરી આપો. અપીલ (ઓ) માં મૃત દાવેદારના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ સાથે જોડાઓ.

૧૧.૧ તેથી, આપણે ધ્યાનમાં લેવું પડશે કે શું આવા તથ્યોના પ્રકાશમાં, શીર્ષકવાળી અરજીઓ અને અપીલોનું મનોરંજન કરી શકાય છે અને સીમાઓ-નિયમો (આદેશ XXII ના ૩,૪,૯ અને ૧૦એ) ને આ હેતુ માટે કેટલી હદ સુધી હળવા કરી શકાય છે.

૧૧.૨ એ નોંધવું યોગ્ય છે કે માફીને બાજુ પર મૂક્યા વિના કેપ્શનવાળી અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી છે (અને અપીલમાં જોડાવા માટે અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી છે).

૧૨ આ મુદ્દાની તપાસ કરવા માટે, સી. પી. સી. ના આદેશ XXII ના નિયમ ૩, નિયમ ૪, નિયમ ૯ અને નિયમ ૧૦ (એ) હેઠળની જોગવાઈને ધ્યાનમાં લેવી સુસંગત છે, જે આ રીતે વાંચે છે:-

“૩. એકથી વધુ વાદીઓમાંથી કોઈ એકના અથવા એકમાત્ર વાદીના મૃત્યુના કિસ્સામાં પ્રક્રિયા. - (૧) જ્યાં બે કે તેથી વધુ વાદીઓમાંથી એકનું મૃત્યુ થાય અને દાવો કરવાનો અધિકાર માત્ર હયાત વાદી અથવા વાદીઓ માટે બાકી રહેતો ન હોય, અથવા એકમાત્ર વાદી કે એકમાત્ર હયાત વાદીનું મૃત્યુ થાય અને દાવો કરવાનો

અધિકાર બાકી રહેતો હોય, તો અદાલત, તે અંગે કરવામાં આવેલી અરજી પર, મૃતક વાદીના કાનૂની પ્રતિનિધિ (વારસદાર) ને પક્ષકાર તરીકે જોડશે અને દાવાની કાર્યવાહી આગળ ચલાવશે.

(૨) જ્યાં કાયદા દ્વારા નિયત સમયમર્યાદામાં પેટા-નિયમ (૧) હેઠળ કોઈ અરજી કરવામાં ન આવે, તો મૃતક વાદી પૂરતો દાવો આપોઆપ રદ/અપગમન (abate) થઈ જશે, અને પ્રતિવાદીની અરજી પર, અદાલત તેને દાવાનો બચાવ કરવામાં થયેલો ખર્ચ મૃતક વાદીની એસ્ટેટ (મિલકત) માંથી વસૂલ કરવા માટે મંજૂર કરી શકશે.”

૪ કેટલાંક પ્રતિવાદીઓમાંથી એક અથવા એકમાત્ર પ્રતિવાદીના મૃત્યુના કિસ્સામાં કાર્યવાહી.— (૧) જ્યાં બે કે તેથી વધુ પ્રતિવાદીઓમાંથી એકનું મૃત્યુ થાય છે અને દાવો કરવાનો અધિકાર એકલા હયાત પ્રતિવાદી અથવા પ્રતિવાદીઓ સામે ટકી શકતો નથી, અથવા એકમાત્ર પ્રતિવાદી અથવા એકમાત્ર હયાત પ્રતિવાદી મૃત્યુ પામે છે અને દાવો કરવાનો અધિકાર અદાલતમાં ટકી રહે છે, તે વતી કરવામાં આવેલી અરજી પર, મૃતક પ્રતિવાદીના કાનૂની પ્રતિનિધિને એક ભાગ બનાવશે અને દાવો સાથે આગળ વધશે.

(૨) આ રીતે પક્ષકાર બનાવવામાં આવેલી કોઈપણ વ્યક્તિ મૃતક પ્રતિવાદીના કાનૂની પ્રતિનિધિ તરીકે તેના પાત્રને અનુરૂપ કોઈપણ બચાવ કરી શકે છે.

(૩) જ્યાં કાયદા દ્વારા મર્યાદિત સમયની અંદર પેટા-નિયમ (૧) હેઠળ કોઈ અરજી કરવામાં આવતી નથી, ત્યાં મૃતક પ્રતિવાદી સામેનો દાવો સમાપ્ત થશે.

(૪) કોઈ જ્યારે પણ યોગ્ય વિચારે છે, ત્યારે વાદીને તેના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને બદલવાની જરૂરિયાતમાંથી મુક્તિ આપી શકે છે. એવો કોઈ પણ પ્રતિવાદી કે જે લેખિત નિવેદન દાખલ કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હોય અથવા જેણે તે દાખલ કર્યું હોય, તે સુનાવણીમાં હાજર થવામાં અને દાવો લડવામાં નિષ્ફળ ગયો હોય; અને ચુકાદો આપી

શકે છે.આવા કેસમાં, આવા પ્રતિવાદીનું મૃત્યુ થયું હોવા છતાં કથિત પ્રતિવાદી સામે ચુકાદો આપવામાં આવશે અને તેનું બળ અને અસર એ જ હશે જાણે કે તે મૃત્યુ થયું તે પહેલાં ઉચ્ચારવામાં આવ્યું હોય.

(પ) ક્યાં –

(એ) વાદી પ્રતિવાદીના મૃત્યુથી અજાણ હતો, અને તે કારણોસર, મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ (૩૬/૧૯૬૩) માં નિર્દિષ્ટ સમયગાળાની અંદર આ નિયમ હેઠળ પ્રતિવાદીના કાનૂની પ્રતિનિધિની બદલી માટે અરજી કરી શક્યો ન હતો, અને પરિણામે દાવામાં ઘટાડો થયો છે, અને

(બી) વાદી મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ (૩૬/૧૯૬૩) માં તેના માટે નિર્દિષ્ટ સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી, ઉપશમનને રદ કરવા માટે અને તે અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળ તે અરજીને સ્વીકારવા માટે પણ આ આધાર પર અરજી કરે છે કે, આવી અજ્ઞાનતાને કારણે, તેણે ઉપરોક્ત અધિનિયમમાં નિર્દિષ્ટ સમયગાળાની અંદર અરજી ન કરવા માટે પૂરતું કારણ આપ્યું હતું, કોર્ટ, ઉપરોક્ત કલમ ૫ હેઠળની અરજી પર વિચારણા કરતી વખતે, જો સાબિત થાય તો, આવી અજ્ઞાનતાની હકીકતને યોગ્ય ધ્યાનમાં લેશે.

૯ ઘટાડા અથવા બરતરફીની અસર.– (૧) જ્યાં આ આદેશ હેઠળ દાવો નાબૂદ થાય છે અથવા બરતરફ કરવામાં આવે છે, ત્યાં કાર્યવાહીના સમાન કારણ પર કોઈ નવો દાવો લાવવામાં આવશે નહીં.

(૨) વાદી અથવા મૃત વાદીનો કાનૂની પ્રતિનિધિ હોવાનો દાવો કરનારી વ્યક્તિ અથવા નાદાર વાદીના કિસ્સામાં સોંપણી કરનાર અથવા પ્રાપ્તકર્તા રાહત અથવા બરતરફીને રદ કરવાના આદેશ માટે અરજી કરી શકે છે; અને જો તે સાબિત થાય કે તેને દાવો ચાલુ રાખવા માટે કોઈ પૂરતા કારણોસર અટકાવવામાં આવ્યો હતો, તો કોર્ટ

ખર્ચની શરતો પર અથવા અન્યથા તે યોગ્ય લાગે તે રીતે રાહત અથવા બરતરફીને રદ કરશે.

(૩) ૪૬ ભારતીય મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૮૭૭ (૧૮૭૭ નો ૧૫) ની કલમ ૫ ની જોગવાઈઓ પેટા-નિયમ (૨) હેઠળની અરજીઓને લાગુ પડશે.

[સમજૂતી.-આ નિયમમાં કંઈપણ, પછીના કોઈપણ દાવામાં, આ આદેશ હેઠળ ઘટાડવામાં આવેલા અથવા બરતરફ કરવામાં આવેલા દાવામાં કાર્યવાહીના કારણની રચના કરતી હકીકતોના આધારે બચાવને અવરોધિત કરવા તરીકે અર્થઘટન કરવામાં આવશે નહીં.

૧૦એ પક્ષકારના મૃત્યુ વિશે અદાલતને જાણ કરવાની વકીલની ફરજ – જ્યાં પણ દાવામાં પક્ષકાર વતી હાજર રહેલા વકીલને તે પક્ષકારના મૃત્યુ વિશે ખબર પડે, તે અદાલતને તે વિશે જાણ કરશે, અને કોર્ટ ત્યાં અન્ય પક્ષકારને આવા મૃત્યુની નોટિસ આપશે, અને આ હેતુ માટે, વકીલ અને મૃતક પક્ષ વચ્ચેનો કરાર અસ્તિત્વમાં હોવાનું માનવામાં આવશે.”

૧૩ સી. પી. સી. ના આદેશ I નિયમ ૧૦ હેઠળની જોગવાઈને ધ્યાનમાં લેવી પણ યોગ્ય છે, જે આ રીતે વાંચે છે:—

“૧૦ ખોટા વાદીના નામે દાવો— (૧) જો વાદી તરીકે ખોટી વ્યક્તિના નામે દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હોય અથવા તે યોગ્ય વાદીના નામે દાખલ કરવામાં આવ્યો છે કે કેમ તે અંગે શંકા હોય, તો અદાલત દાવાના કોઈપણ તબક્કે, જો સંતોષ થાય કે

દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, તો તેને એક પ્રામાણિક ભૂલ માનવામાં આવે છે, અને વિવાદમાં વાસ્તવિક બાબત નક્કી કરવા માટે તે જરૂરી છે, તો કોર્ટ ન્યાયી માને છે તેવી શરતો પર અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિને બદલવાનો અથવા વાદી તરીકે ઉમેરવાનો આદેશ આપી શકે છે.

(૨) કોર્ટ પક્ષોને બરતરફ કરી શકે છે અથવા જોડી શકે છે.—અદાલત કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે, કોઈ પણ પક્ષની અરજી પર અથવા વગર, અને અદાલતને ન્યાયી લાગે તેવી શરતો પર, આદેશ આપી શકે છે કે કોઈ પણ પક્ષનું નામ, પછી ભલે તે વાદી અથવા પ્રતિવાદી તરીકે અયોગ્ય રીતે જોડાયું હોય, તેને રદ કરવામાં આવે, અને કોઈ પણ વ્યક્તિનું નામ, જે વાદી અથવા પ્રતિવાદી તરીકે જોડાવાનું હતું, અથવા જેની અદાલત સમક્ષ હાજરી જરૂરી હોઈ શકે છે, જેથી અદાલત દાવામાં સામેલ તમામ પ્રશ્નો પર અસરકારક અને સંપૂર્ણ રીતે ચુકાદો આપી શકે અને સમાધાન કરી શકે.

(૩) સંરક્ષક/મુખત્યાર (next friend) વિના દાવો માંડનાર તરીકે અથવા કોઈપણ અસમર્થતા/અક્ષમતા (disability) ધરાવતા વાદીના સંરક્ષક/મુખત્યાર તરીકે, તેની સંમતિ વિના કોઈ પણ વ્યક્તિને વાદી તરીકે ઉમેરી શકાશે નહીં.

(૪) જ્યારે પ્રતિવાદીને ઉમેરવામાં આવે ત્યારે અર્જદાવા (plaint) માં સુધારો કરવો —જ્યારે કોઈ પ્રતિવાદીને ઉમેરવામાં આવે ત્યારે, અદાલત અન્યથા નિર્દેશ આપે તે સિવાય, જરૂરી હોય તે રીતે અર્જદાવામાં સુધારો કરવામાં આવશે, અને સુધારેલા સમન્સ તેમજ અર્જદાવાની નકલો નવા પ્રતિવાદી પર અને, જો અદાલત યોગ્ય માણે તો, મૂળ પ્રતિવાદી પર પણ બજાવવામાં આવશે.

(૫) [૧૧૬]ઈન્ડિયન લિમિટેશન એક્ટ, ૧૮૭૭ (૧૮૭૭ નો ૧૫) ની કલમ ૨૨ ની જોગવાઈઓને આધીન રહીને, પ્રતિવાદી તરીકે ઉમેરાયેલ કોઈપણ વ્યક્તિ સામેની કાર્યવાહી તેના પર સમન્સની બવણી થયા પછી જ શરૂ થઈ હોવાનું ગણાશે.”

૧૪ હાથ પરના હેતુ માટે, એ નોંધવું સુસંગત છે કે આદેશ XXII ના નિયમ ૩ અને ૪ એ કિસ્સામાં પ્રક્રિયા પૂરી પાડે છે કે જ્યાં એકમાત્ર વાદી અથવા એકમાત્ર પ્રતિવાદી અથવા વાદીમાંથી એક અથવા પ્રતિવાદીઓમાંથી એક કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન મૃત્યુ પામ્યો હોય.ઉપરોક્ત નિયમો એવી જોગવાઈ કરે છે કે મૃતક વાદી અથવા પ્રતિવાદીના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ અરજી સબમિટ કરીને અને આદેશ XXII હેઠળ સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાને અનુસરીને કાર્યવાહીમાં જોડાઈ શકે છે.

૧૪.૧ મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૨૦ એ સમયગાળાને નિર્ધારિત કરે છે કે જેમાં આવી અરજી (કાર્યવાહીમાં જોડાવા માટે) મૃતક વાદી અથવા પ્રતિવાદીના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા રજૂ કરી શકાય છે.

૧૪.૨ નિયમ ૩ ના પેટા-નિયમ (૨) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો જરૂરી પગલાં લેવામાં ન આવે અને નિયમ ૩ (૧) અનુસારની પ્રક્રિયાનું નિર્ધારિત સમયની અંદર પાલન ન કરવામાં આવે તો કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવે છે.

૧૪.૩ નિયમ ૯ ત્યારે આવે છે જ્યારે વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ નિયમ ૩ અથવા નિયમ ૪ અનુસાર કાર્યવાહી કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે કારણ કે કેસ મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૨૦ દ્વારા નિર્ધારિત સમયની અંદર હોઈ શકે છે અને પરિણામે દાવો નાબૂદ થાય છે.

ઉપરોક્ત નિયમ ૯ એ જોગવાઈ કરે છે કે ઘટાડાને અલગ રાખવાની અરજી વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા નિર્ધારિત રીતે દાખલ કરી શકાય છે. મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૨૧ સમય મર્યાદા નક્કી કરે છે.

૧૪.૪ આદેશ XXII ના નિયમ ૧૦ (એ) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જ્યારે પણ પક્ષ વતી હાજર રહેલા વકીલને તે પક્ષકારના મૃત્યુ વિશે ખબર પડે, ત્યારે તે પક્ષકારના મૃત્યુ વિશે કોર્ટને જાણ કરશે. ઉપરોક્ત જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યાં સુધી જમીન સંપાદન અધિનિયમ હેઠળના સંદર્ભ કેસોની વાત છે, દાવેદારનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન વકીલે દાવેદારના મૃત્યુ વિશે અદાલતને જાણ કરવી પડશે અને અદાલતને અન્ય વિગતો પૂરી પાડવી પડશે.

૧૫ આ મુદ્દાની તપાસ કરવા માટે, જમીન સંપાદન અધિનિયમની જોગવાઈ અને યોજના પર પણ વિચાર કરવો નફાકારક રહેશે.

૧૫.૧ કાયદાની કલમ ૧૮ જમીન સંપાદન અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદાથી વ્યક્તિ વ્યથિત હોય તેવા કિસ્સામાં અદાલતને સંદર્ભ આપવા માટેની જોગવાઈ કરે છે. જમીન સંપાદન અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર વિદ્વાન સંદર્ભ અદાલતમાં સંદર્ભ આપ્યા પછી, અદાલત આવા સંદર્ભના સંદર્ભમાં કાર્યવાહી કરે છે. ઉપરોક્ત જોગવાઈ સૂચવે છે કે, અન્ય બાબતોની સાથે સાથે, અદાલત વળતરની રકમ, જે વ્યક્તિઓને તે ચૂકવવાપાત્ર છે, અથવા રસ ધરાવતી વ્યક્તિઓમાં વળતરની વહેંચણી નક્કી કરશે. કલમ ૧૮ થી ૨૪, અન્ય બાબતોની સાથે, સંદર્ભ અદાલતે કઈ પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું જોઈએ અને કઈ બાબતો પર વિચાર કરવો જોઈએ અને કઈ બાબતો પર વિચાર કરવો જોઈએ નહીં તે પૂરી પાડે છે. કલમ ૧૮ થી ૨૪ હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા પછી, કોર્ટે કાયદાની કલમ ૨૫ અનુસાર તેનો નિર્ણય/ચુકાદો સંભળાવવો પડશે. કાયદાની કલમ ૫૪ સંદર્ભ અદાલતના નિર્ણય સામે અપીલ કરવાની જોગવાઈ કરે છે.

૧૫.૨ જમીન સંપાદન અધિનિયમની કલમ ૫૨ સંદર્ભ કાર્યવાહી માટે સી. પી. સી. હેઠળની જોગવાઈ લાગુ કરવાની જોગવાઈ કરે છે.

૧૫.૩ આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, આદેશ XXII હેઠળની જોગવાઈ સંદર્ભ કેસોને લાગુ પડશે.

૧૬ આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, કેપ્શનવાળી અરજીઓના તથ્યોના પ્રકાશમાં હાથ પરના મુદ્દાને નક્કી કરવા માટે, ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જરૂરી છે કે

(i) દાવેદારના મૃત્યુ પછી, આદેશ ૨૨ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું;

(ii) તેથી, સંદર્ભના કેસોમાં ઘટાડો થયો છે;

(iii) આમ, સંદર્ભ (એકમાત્ર દાવેદારના સંદર્ભમાં) અથવા દાવો (સંદર્ભમાં એકથી વધુ દાવેદારના સંદર્ભમાં) ઘટાડ્યા પછી, પુરસ્કાર પસાર થઈ શક્યો ન હોત;

(iv) જો કે, માહિતીના અભાવે અને હકીકત (દાવેદારનું મૃત્યુ) વિશે અજ્ઞાનતામાં, કોર્ટે ચુકાદો-ચુકાદો પસાર કર્યો.

(v) જે એવોર્ડ અપીલનો વિષય છે તે એવા વ્યક્તિના સંબંધમાં આપવામાં આવે છે જે કોર્ટે નિર્ણય આપ્યો ત્યારે જીવતો ન હતો, એટલે કે નિર્ણય મૃત વ્યક્તિના સંબંધમાં આપવામાં આવે છે.

(vi) પછી આદેશ XXII (એટલે કે આદેશ XXII નો નિયમ ૩ અને નિયમ ૯) હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાને અનુસર્યા વિના, વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓએ અપીલ દાખલ કરી અને અપીલમાં જોડાવા માટે અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરવા માટે અપીલમાં જોડાવા અને અલગ અરજીઓ કરવા માટે અરજી પણ દાખલ કરી;

(vii) બીજી બાજુ, જો કે વારસદારોએ આદેશ XXII હેઠળની પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યું ન હતું અને પરિણામે સંદર્ભ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો,

દાવો/સંદર્ભ મૃત દાવેદાર ઘટાડ્યા પછી, મૃત વ્યક્તિના સંદર્ભમાં, પ્રાપ્તકર્તા સંસ્થાએ ઉપરોક્ત ચુકાદા (ઓ) સામે અને જે વ્યક્તિઓનું નામ ચુકાદાના શીર્ષકમાં (એટલે કે મૃત દાવેદાર સામે) દેખાય છે તેમની સામે અપીલ (ઓ) દાખલ કરી હતી.

(viii) આવી અપીલ દાખલ કર્યા પછી, પ્રાપ્તકર્તા સંસ્થાએ પછીથી અપીલમાં મૃત દાવેદારના વારસદારો સાથે જોડાવા માટે અરજી દાખલ કરી હતી અને તેણે વારસદારો સાથે જોડાવામાં વિલંબની માફી માંગતી કેપ્શનવાળી અરજી પણ દાખલ કરી હતી (જોકે વારસદારોએ ઘટાડાને અલગ રાખવા અને એવોર્ડમાં ફેરફાર કરવા માટે કોઈ પગલું ભર્યું નથી).

૧૭ ઉપરોક્ત તથ્યો અને અરજીમાંની વિનંતી અપીલ (ઓ) ની જાળવણીક્ષમતા અને શીર્ષકવાળી અરજીઓની જાળવણીક્ષમતા અને અરજદાર (ઓ)/અપીલકર્તાઓ દ્વારા અનુસરવા માટે જરૂરી પ્રક્રિયા વિશેના પ્રશ્નને જન્મ આપે છે.

૧૮ ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત જોગવાઈના સંયુક્ત વાંચનથી એવું બહાર આવે છે કે જો એકમાત્ર દાવેદાર અથવા દાવેદારોમાંથી કોઈ એક સંદર્ભ અદાલત સમક્ષ કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન મૃત્યુ પામે છે, તો મૃતક દાવેદારના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ (જો તેઓ કાર્યવાહી/સંદર્ભ ચાલુ રાખવા માંગતા હોય તો) સંહિતાના આદેશ XXII ના નિયમ ૩ (અથવા નિયમ ૪, કેસ

હોઈ શકે છે) અને નિયમ ૧૦ (એ) હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર પગલાં લેવા માટે બંધાયેલા છે.

૧૮.૧ જો કોઈ પણ દાવેદારના વારસદારો અને/અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિઓ (જે સંદર્ભ કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન મૃત્યુ પામ્યા હતા) નિયમ ૩ (અથવા નિયમ ૪, જેમ કે કેસ હોઈ શકે છે) અનુસાર પગલાં લેવામાં નિષ્ફળ જાય તો સંદર્ભ (એકમાત્ર દાવેદારના કિસ્સામાં) મૃતક દાવેદાર અથવા દાવો (સંદર્ભ કેસમાં એકથી વધુ દાવેદાર હોય તેવા કિસ્સામાં) (દાવેદારના મૃત્યુ પછી) નાબૂદ થશે.

૧૮.૨ આવી સ્થિતિમાં જો અંતિમ ચુકાદો સંદર્ભ અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવે, તો આવો ચુકાદો મૃત વ્યક્તિ (દાવેદાર) ના સંદર્ભમાં હશે.

૧૮.૩ દાવા પર વધુ કાર્યવાહી કરવા માંગતા હોય તો નિયમ ૯ અમલમાં આવશે અને વારસદારો સંહિતાના આદેશ XXII ના નિયમ ૯ અનુસાર કાર્યવાહી કરવા માટે બંધાયેલા રહેશે.

૧૯. જે કિસ્સાઓમાં એવોર્ડ (ચુકાદો) જાહેર થાય તે પહેલાં જ દાવેદારનું મૃત્યુ થાય છે અને (વારસદારો દ્વારા કોઈ કાર્યવાહી ન કરવાના કારણે) મૃતક દાવેદાર પૂરતો દાવો/રેફરન્સ રદ/અપગમન થઈ જાય છે, તેમજ અદાલત ચુકાદો –

એવોર્ડ પસાર કરે તે પહેલાં વારસદારો દ્વારા કાર્યવાહીમાં જોડાવા માટે કોઈ પગલાં લેવામાં આવતા નથી, ત્યારે જ્યાં સુધી એવું રદ્દીકરણ/અપગમન સેટ-અસાઈડ (૨૬) ન કરવામાં આવે અને ચુકાદા તથા એવોર્ડમાં સુધારો કરવામાં ન આવે (જેથી વારસદારો કાર્યવાહીમાં અને એવોર્ડમાં પક્ષકાર તરીકે દર્શાવી શકાય), ત્યાં સુધી વારસદારો મૃતક વ્યક્તિના સંદર્ભમાં પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને એવોર્ડ સામે અપીલ દાખલ કરી શકતા નથી કે તેને ટકાવી શકતા નથી.

૧૯.૧ હવે, જ્યાં સુધી ઘટાડાની વાત છે, માત્ર તે જ વિદ્વાન અદાલત જ્યાં સંબંધિત સમયે સંદર્ભ બાકી હતો (અને ઘટાડવામાં આવ્યો હતો), તે ઘટાડાને રદ કરી શકે છે. અલગ રીતે કહીએ તો, ઘટાડાને માત્ર સંબંધિત વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા જ રદ કરી શકાય છે જ્યાં દાવેદારના મૃત્યુ સમયે સંદર્ભ બાકી હતો અને જ્યાં તે કાયદા અનુસાર કોઈ કાર્યવાહીના અભાવને કારણે ઘટાડવામાં આવ્યો હતો.

૧૯.૨ ઓર્ડર XXII પોતે જ એક સંપૂર્ણ કોડ છે. તે તમામ સંભાવનાઓ પૂરી પાડે છે. ચોક્કસ તબક્કા/હેતુ માટે નિર્ધારિત સમય મર્યાદા સમાપ્ત થઈ ગઈ હોય તેવા કિસ્સાઓમાં યોગ્ય રાહત આપવાની સત્તા સંબંધિત વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટને આપવામાં આવે છે. આવા વિલંબને માફ કરવાની અને સમયની સમાપ્તિ પછી સબમિટ કરેલી વિનંતી મંજૂર કરવાની સત્તા કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત મર્યાદા સંબંધિત વિદ્વાન અદાલતના હાથમાં પણ ઉપલબ્ધ છે. વધુમાં, આદેશ XLIII

નિયમ ૧ (કે) ઉપાયો પૂરો પાડે છે, એટલે કે ઘટાડાને રદ કરવાના ઇનકાર સામેના આદેશની અપીલ.

૧૯.૩ આદેશ XXII અને આદેશ XLIII હેઠળ સંબંધિત જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત (અપીલ કોર્ટ) આદેશ XXII ના નિયમ ૩ અથવા નિયમ ૪ અને/અથવા નિયમ ૯ હેઠળ પગલાં લેવામાં વિલંબને માફ કરવાની સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકશે નહીં અને તે અપીલ કોર્ટ/અન્ય અદાલત માટે રાહતને રદ કરવા માટે યોગ્ય અથવા ખુદી રહેશે નહીં.ઉપરોક્ત હેતુ માટે, પ્રથમ વખત, આદેશ XXII ના નિયમ ૯ હેઠળ અને તે અનુસારની પ્રક્રિયાને માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટ/સંદર્ભ અદાલત સમક્ષ અનુસરવી જોઈએ જ્યાં દાવો અથવા સંદર્ભમાં ઘટાડો થયો હોય.

૧૯.૪ કારણ કે, વર્તમાન કિસ્સાઓમાં નિયમ ૯ દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું અપીલ પહેલાં પાલન કરવામાં આવ્યું નથી અને અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી છે અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે વિદ્વત અદાલત દ્વારા (જ્યાં સંદર્ભમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો હોય) કાયદા અનુસાર ઘટાડાને રદ કરવામાં આવ્યો નથી, તેથી ઘટાડાનું અસ્તિત્વ રહે છે.

૧૯.૫ તેથી, જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા ઘટાડાને રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ આ અદાલત સમક્ષ ચુકાદાના સંદર્ભમાં (જેમાં તેઓ પક્ષકાર નથી) કોઈ કાર્યવાહી કરી શકતા નથી.

૨૦ શ્રી શાહ, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ રજૂ કરશે કે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું છે કે અમુક પરિસ્થિતિઓમાં અપીલના મેમો (વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલ) માં સુધારો કરવા માટે આદેશ । નિયમ ૧૦ હેઠળ વિનંતી/અરજી-રજૂ કરી શકાય છે. પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાહે કેરળ રાજ્ય વિરુદ્ધ શ્રીદેવી (સુપ્રા), બનવારી લાલ (ડી) વિરુદ્ધ એલ. આર. એસ. અને અન્ય વિરુદ્ધ બલબીર સિંહ (સુપ્રા), પંકજભાઈ રમેશભાઈ ઝાલાવાડિયા વિરુદ્ધ જેઠાભાઈ કલાભાઈ ઝાલાવાડિયા (ડી) વચ્ચેના કેસમાં એલ. આર. અને અન્યો (સુપ્રા) દ્વારા અને ગુરચરણ સિંહ વિરુદ્ધ સુરજિત સિંહ અને અન્યો (સુપ્રા) વચ્ચેના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિરીક્ષણ સાથે તેમની રજૂઆતને સમર્થન આપ્યું હતું.

૨૦.૧ તેથી, આ તબક્કે, આપણે વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહૂલ શાહ દ્વારા ઉદ્દેખિત નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ.

[એ] અમરસાંગજી ઈન્દ્રસંગજી વિરુદ્ધ દેસાઈ ઉમેદ [એર ૧૯૨૫ બી.ઓ.એમ ૨૯૦] એ ચાર સેકન્ડની અપીલના સંદર્ભમાં રજૂ કરવામાં આવી છે જે

મુકદ્દમાઓમાંથી ઉદ્ભવી હતી જ્યાં એકમાત્ર પ્રતિવાદી હતો.વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે તે એકમાત્ર પ્રતિવાદી સામે ઉપરોક્ત દાવાઓમાં ચુકાદો આપ્યો હતો.ચુકાદાથી નારાજ થઈને એકમાત્ર પ્રતિવાદીએ અપીલ દાખલ કરી હતી.જો કે, અપીલ સુનાવણી માટે આવે તે પહેલાં, કહેવાતા એકમાત્ર પ્રતિવાદી (અપીલમાં અપીલકર્તા) નું મૃત્યુ થયું હતું.વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ વિદ્વત વકીલ આ હકીકતથી અજાણ હોવાથી, અપીલની સુનાવણી કરવામાં આવી હતી.અપીલીય અદાલતે મૂળ પ્રતિવાદીની તરફેણમાં અપીલનો નિર્ણય કર્યો.તેથી, વાદીએ બીજી અપીલ દાખલ કરી.બીજી અપીલની સુનાવણી દરમિયાન જ ચાર મુકદ્દમામાં એકમાત્ર પ્રતિવાદીના મૃત્યુ વિશેની હકીકત પક્ષકારોના ધ્યાનમાં આવી હતી અને તેને માનનીય હાઈકોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી હતી.આ હકીકતને બીજી અપીલ અદાલત સમક્ષ મૂકીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે નીચલી અપીલ અદાલતનો ચુકાદો ટકી શકતો નથી કારણ કે ઉપરોક્ત અપીલની સુનાવણી પહેલાં અપીલમાં ઘટાડો થયો હતો.

આ દલીલ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, માનનીય ઉચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું અને ચુકાદો આપ્યો કે:-

“જ તે મુજબ અમને એવું સૂચન કરવામાં આવ્યું હતું કે તે આદેશ અસરકારક રીતે એકત્રીકરણ આદેશ સમાન છે, અને તેથી આદેશ XLI, નિયમ ૪ હેઠળ, તે કોઈપણ પ્રતિવાદીઓ માટે અપીલ કરવા માટે ખુલ્લો છે, અને આવી અપીલ પર અપીલ કોર્ટ તમામ વાદીઓ અથવા પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં હુકમનામું ઉલટાવી શકે છે અથવા બદલી શકે છે.વૈકલ્પિક રીતે આદેશ XLI, નિયમ ૩૩ હેઠળ, અપીલ અદાલત માટે

નીચેની અદાલતના આદેશને તેની સંપૂર્ણતામાં મુક્ત કરવાની સત્તા પણ છે, તેમ છતાં માત્ર કેટલાક પ્રતિવાદીઓએ અપીલ કરી હશે.પરંતુ મારા ચુકાદામાં આ આદેશના નિયમો ૪ અને ૩૩ બંને માત્ર "દાવાને" લાગુ પડે છે, અને તેથી તેની અરજી માટે જરૂરી છે કે વર્તમાન કેસમાં તેત્રીસ દાવાને એકીકૃત ગણવા જોઈએ.હું જે દ્રષ્ટિકોણથી જોઉં છું, તે અહીં સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ છે કે કોઈ એકીકરણ આદેશ આપવામાં આવ્યો ન હતો, અત્યાર સુધી કોઈ વાસ્તવિક એકીકરણ હોવા છતાં, આ તેત્રીસ દાવાઓમાંથી દરેકમાં અલગ-અલગ હુકમો પસાર કરવામાં આવ્યા હોવાનું જણાય છે, તદનુસાર તે આદેશો, મને લાગે છે, અહીં આપણને મદદ કરતા નથી.

પ ન તો મને લાગે છે કે કોઈ પણ સહાયની સંહિતાની કલમ ૧૦૭ સિવાય કે તે આપણને અમુક કિસ્સાઓમાં કેસને રિમાન્ડ કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે પેટા-કલમ (૨) હેઠળ આપણી પાસે સમાન સત્તાઓ છે અને તેમાં સ્થાપિત દાવાઓના સંદર્ભમાં મૂળ અધિકારક્ષેત્રની અદાલતોને સંહિતા દ્વારા આપવામાં આવેલી સમાન ફરજો કરી શકીએ છીએ.પરંતુ આ સત્તાઓ અને ફરજો તમામ એવી શરતો અને મર્યાદાઓને આધીન છે જે "નિર્ધારિત" થઈ શકે છે, એટલે કે અનુસૂચિમાં નિયમોમાં અધિકૃત ફેરફારોને આધીન છે. વર્તમાન કેસમાં મને લાગે છે કે તે સ્પષ્ટ છે કે અમારી પાસે ઘટાડાને અલગ રાખવાની અને મૃતક પ્રતિવાદીના કાનૂની પ્રતિનિધિને ઉમેરવાની કોઈ સત્તા નથી.વિલંબને માફ કરવા અને આદેશ XXII, નિયમો ૯ (૨) અને ૧૧ હેઠળ ઘટાડાને રદ કરવા અને આદેશ XXII, નિયમો ૪ અને ૧૧ હેઠળ કાનૂની પ્રતિનિધિને ઉમેરવા માટે કોઈપણ અરજી સાથે વ્યવહાર કરવા માટે યોગ્ય અદાલત, મને લાગે છે, નીચલી અદાલત છે. જે ઘટનાઓ બની છે તેમાં, નીચલી અપીલ અદાલત પાસે અપીલ સાંભળવાનો ખરેખર કોઈ અધિકારક્ષેત્ર ન હતો કારણ કે તેની સામે કોઈ અપીલકર્તા ન હતો.

૬ તદનુસાર હું જે આદેશ સૂચવીશ તે એ છે કે આ ચાર અપીલમાંથી દરેકમાં નીચલી અપીલ અદાલતનો હુકમ રદ કરવામાં આવે અને દરેક કેસમાં ટ્રાયલ કોર્ટની નીચલી અપીલ અદાલતમાં અપીલને કાયદા અનુસાર નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા કાર્યવાહી કરવા માટે રિમાન્ડ કરવામાં આવે.અમે એ જ રીતે નિર્દેશ આપીશું કે આ ચાર મૃત પ્રતિવાદીઓના સંબંધિત વારસદારો દ્વારા કાર્યવાહી ચાલુ રાખવા માટે અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી ચાર સિવિલ અરજીઓ નંબર ૬૩૯ થી ૬૪૨/૧૯૨૪ ને તે અદાલત દ્વારા કાર્યવાહી કરવા માટે નીચલી અપીલ અદાલતમાં રજૂ કરવામાં આવે.તે અરજીઓને ધ્યાનમાં લેતા મારો વ્યક્તિગત મત એ છે કે નીચલી અપીલ અદાલત આ કેસના અપવાદરૂપ સંજોગોને વાજબી રીતે ધ્યાનમાં લઈ શકે છે, એટલે કે, ત્યાં તેત્રીસ દાવાઓ હતા જેમાં મુદ્દા પરના તમામ મુદ્દાઓ નોંધપાત્ર રીતે સમાન હતા.તદનુસાર તે મુકદ્દમાનો એક વર્ગ છે જેમાં તેત્રીસ પક્ષકારોમાંથી એક જીવંત હતો કે મૃત તે અંગે સ્લિપ સરળતાથી કરી શકાય છે.ન તો હું સંપૂર્ણપણે સમજી શકું છું કે શા માટે સસ્તી, અને મને તે વધુ અનુકૂળ લાગે છે તેમ, પ્રક્રિયા અપનાવવામાં આવી ન હતી, એટલે કે, મૂળ હુકમનામું પસાર થયા પછી, એક અથવા બે અપીલને પરીક્ષણ અપીલ તરીકે લેવા માટે, અને બાકીની અપીલને પરીક્ષણ અપીલના અંતિમ નિર્ણય સુધી રોકવા માટે.વાસ્તવમાં લેવામાં આવેલા અભ્યાસક્રમમાં વર્તમાન દાવામાં કમનસીબ મુકદ્દમાઓ માટે મહત્તમ ખર્ચ અને ઓછામાં ઓછો ઉપયોગ સામેલ છે.”

[બી] એલ. આર. એસ. દ્વારા બનવારી લાલ (ડી) અને અન્ય વિરુદ્ધ બલબીર સિંહ [એ. આઈ. આર. ૨૦૧૫ એસ. સી. ૩૫૭૩] વચ્ચેના કેસમાં સામેલ તથ્યોને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ણયના ફક્ત નંબર ૨ થી ૬ માં પુનરાવર્તિત અને સારાંશ આપવામાં આવ્યો છે.એવું અવલોકન કરવામાં આવે છે અને માનવામાં આવે છે કે:-

“૨ આ અપીલ દિલ્હી હાઈકોર્ટ દ્વારા આર. એસ. એ. નંબર ૧૦૦/૨૦૦૮ તરીકેની બીજી અપીલને નાબૂદ કરીને અને અહીં અપીલકર્તાઓના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે સી.એમ. નંબર ૬૩૪૨/૨૦૦૮, ૧૧૮૧૧-૧૧૮૧૩/૨૦૦૮ અને ૧૮૮૮/૨૦૧૨ તરીકેની વચગાળાની અરજીઓને ફગાવી દેતા ૧૫/૦૩/૨૦૧૩ ના આદેશમાંથી ઉદ્ભવે છે.

૩ પ્રતિવાદી-બલબીર સિંહે ઘોષણા અને કાયમી મનાઈ હુકમ માટે બનવારી લાલ અને સ્વરાજ સામે નંબર ૩૬૮/૧૯૮૬ ધરાવતો દાવો દાખલ કર્યો હતો. પ્રતિવાદી-વાદીનો કેસ એ છે કે તે ૬૦૦ ચોરસ ચાર્ડની જમીનનો માલિક છે, જેનો પ્લોટ નંબર ૫,૬ અને ૭ રેક્ટની બહાર છે. નંબર ૪૨, કિલાનંબર ૫/૧ પ્રેમ નગર વિસ્તારની આબાદીમાં દિલ્હીના રાવલ નગર ગામના વિસ્તારમાં સ્થિત છે. ઈલાક્કા શહારા, દિલ્હી. ઉપરોક્ત જમીનનો દાવો સ્વર્ગીય બનવારી લાલે પણ કર્યો છે અને દલીલ કરી છે કે આ જમીન તેણે ૨૫/૦૮/૧૯૮૫ પર પ્રેમલતા અને તેના પતિ ચંદ્ર પ્રકાશ પાસેથી ખરીદી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે શરૂઆતમાં ૧૩/૦૨/૧૯૯૭ ના ચુકાદા દ્વારા દાવો ફગાવી દીધો હતો. અપીલમાં, પ્રથમ અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમને રદ કર્યો હતો અને આ બાબતને નવેસરથી નિર્ણય લેવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટમાં પરત મોકલી દેવામાં આવી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે સમગ્ર બાબતને નવેસરથી ધ્યાનમાં લીધી અને પ્રતિવાદી/બલબીર સિંહનો નંબર ૨૭૬/૨૦૦૪ ધરાવતો દાવો ફરીથી ૨૩/૦૮/૨૦૦૫ ના ચુકાદા દ્વારા ફગાવી દીધો. પ્રતિવાદી/બલબીર સિંહે ફરીથી વ્યથિત અનુભવતા, ઉપરોક્ત ચુકાદા અને હુકમનામા સામે આરસીએ નંબર ૨૨૬/૨૦૦૫ ધરાવતી નવી અપીલ પસંદ કરી. પ્રથમ અપીલ અદાલતે ૦૪/૦૨/૨૦૦૮ ના ચુકાદા દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમને રદ કર્યો હતો અને બલબીર સિંહની અપીલને મંજૂરી આપી હતી. પ્રથમ અપીલની પેન્ડિંગ દરમિયાન, પ્રતિવાદી-બનવારી લાલનું મૃત્યુ ૩૦/૦૧/૨૦૦૬

એટલે કે પ્રથમ અપીલ અદાલતના ચુકાદાની તારીખના લગભગ બે વર્ષ પહેલાં થયું હતું.૩૦/૦૧/૨૦૦૬ પર બનવારી લાલનું અવસાન થયું હોવા છતાં, સ્વર્ગીય બનવારી લાલના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે કોઈ પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા.

૪ પ્રથમ અપીલ અદાલતના ચુકાદાથી વ્યથિત બનવારી લાલનું પ્રતિનિધિત્વ તેમના કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું અને બીજા અપીલકર્તા-સ્વરાજે દિલ્હી હાઈકોર્ટ સમક્ષ બીજી અપીલ દાખલ કરી હતી.બીજી અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન, અપીલકર્તા નંબર ૨-સ્વરાજનું પણ ૦૨/૧૨/૨૦૦૮ પર મૃત્યુ થયું હતું.

૫ બીજી અપીલ પોતે ૦૨/૦૮/૨૦૧૦ પર કાર્યવાહી ન કરવા બદલ બરતરફ કરવામાં આવી હતી.વિલંબની પુનઃસ્થાપના અને માફી માટે સીએમ નંબર ૧૭૫૬૯-૧૭૫૭૦/૨૦૧૦ ધરાવતી બે અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી.ઉપરોક્ત અરજીઓના આધારે, ઉચ્ચ અદાલતે ૦૨/૦૨/૨૦૧૨ પર આદેશ પસાર કરીને બીજી અપીલને તેના મૂળ નંબર પર પુનઃસ્થાપિત કરી હતી.પુનઃસ્થાપના પછી, બીજી અપીલ હાઈકોર્ટ દ્વારા નીચેના આધારો પર ફગાવી દેવામાં આવી હતી:

(i) અપીલકર્તાઓએ પ્રથમ અપીલમાં અથવા જ્યારે બીજી અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી તે સમયે બનવારી લાલના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે પગલાં લીધાં નથી.બીજી અપીલ કથિત રીતે સ્વર્ગીય બનવારી લાલના કાનૂની વારસદારો વતી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં અપીલની સાથે આદેશ XXII, નિયમ ૩, સી. પી. સી. હેઠળ કોઈ સોગંદનામું અથવા તેમના દ્વારા હસ્તાક્ષરિત વકાલતનામા અથવા કોઈ અરજી દાખલ કરવામાં આવી ન હતી.પ્રથમ અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન પણ બનવારી લાલ સામેની કાર્યવાહીમાં ઘટાડો થયો હતો અને બીજી અપીલના મેમોમાં

બનવારી લાલના કાનૂની વારસદારોના નામનો ઉલ્લેખ કરવો અપીલકર્તાઓ તરફથી અયોગ્ય હતું.

(ii) બીજા અપીલકર્તા-સ્વરાજનું પાછા ૦૨/૧૨/૨૦૦૮ પર મૃત્યુ થયું હતું અને ૦૬/૦૮/૨૦૦૯ પર આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો કે બીજા અપીલમાં બીજા અપીલકર્તાને નાબૂદ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે તેના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે કોઈ પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા.

૬ બીજા અપીલકર્તા-સ્વરાજનું મૃત્યુ ૦૨/૧૨/૨૦૦૮ પર થયું હતું. આર. એસ. એ. નંબર ૧૦૦/૨૦૦૮ માં સીએમ નંબર ૭૦૩૪/૨૦૦૯ (આદેશ XXII, નિયમ ૯, સી. પી. સી. હેઠળ) અને ૭૦૩૫/૨૦૦૯ (આદેશ XXII, નિયમ ૩, સી. પી. સી. હેઠળ) અપીલકર્તા નંબર ૨ સામે ઘટાડાને અલગ રાખવા અને બીજા અપીલકર્તાના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. અરજીઓ દાખલ કરવામાં વિલંબની માફી માટેની અરજી દાખલ કરવામાં આવી ન હોવાથી, તે અરજીઓ નવી અરજી દાખલ કરવાની સ્વતંત્રતા સાથે પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી. બીજા અપીલકર્તાના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે નવી અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી ન હોવાથી, બીજા અપીલ ૦૬/૦૮/૨૦૦૯ ના આદેશ દ્વારા બીજા અપીલકર્તાને રદ કરવામાં આવી હતી. આદેશ XXII, નિયમો ૩, ૪ અને ૧૧, સી. પી. સી. ના સંયુક્ત વાંચન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ઘટાડાનો સિદ્ધાંત દાવો તેમજ અપીલને સમાન રીતે લાગુ પડે છે. રેકૉર્ડ પરથી જોવા મળે છે કે નવી અરજીઓ એટલે કે. ૧૧૮૧૧/૨૦૦૯ (વિલંબની માફી માટે), ૧૧૮૧૨/૨૦૦૯ (આદેશ XXII, નિયમ ૯, સીપીસી હેઠળ) અને ૧૧૮૧૩/૨૦૦૯ (આદેશ XXII, નિયમ ૩, સીપીસી હેઠળ) બીજા અપીલકર્તા-સ્વરાજના મૃત્યુને કારણે થયેલા ઘટાડાને રદ કરવા માટે દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, બીજા અપીલ આરએસએ નંબર ૧૦૦/૨૦૦૮ હતી જે ૦૨/૦૮/૨૦૧૦ પર કાર્યવાહી ન

કરવા બદલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.૦૨/૦૨/૨૦૧૨ ના આદેશ દ્વારા, બીજી અપીલ રૂ. ૫,૦૦૦/- ની કિંમતની ચુકવણી પર ફાઈલ કરવા માટે પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવી હતી.આદેશનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે:-

".....આપેલા તર્કને ધ્યાનમાં રાખીને, ૦૨/૦૮/૨૦૧૦ તારીખનો આદેશ ૫૦૦૦/- રૂપિયાની કિંમતને આધિન પરત બોલાવવામાં આવે છે.અરજીનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો છે.

.....

આરએસએ ૧૦૦/૨૦૦૮ અને સીએમ ૬૩૪૨/૨૦૦૮ (ફોર સ્ટે), ૧૧૮૧૧/૨૦૦૮ (વિલંબ માટે), ૧૧૮૧૨/૨૦૦૮ (યુ./ઓ. ૨૨, નિયમ ૯, સીપીસી) અને ૧૧૮૧૩/૨૦૦૮ (યુ./ઓ. ૨૨, નિયમ ૩, સીપીસી)

.....

અપીલને પુનર્જીવિત કરવામાં આવી હોવાથી, ૦૧/૦૫/૨૦૦૮ તારીખનો વચગાળાનો આદેશ પણ પુનર્જીવિત કરવામાં આવ્યો છે.

એવું લાગે છે કે, બીજી અપીલ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવી હોવા છતાં, CM નંબર્સ ૧૧૮૧૧/૨૦૦૮, ૧૧૮૧૨/૨૦૦૮ અને ૧૧૮૧૩/૨૦૦૮ અરજીને પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે કોઈ ચોક્કસ આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો ન હતો."

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

ઉપરોક્ત તથ્યોની પૃષ્ઠભૂમિમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દેશ આપ્યો હતો કે:-

"૧૨ પરિણામે, વિવાદિત આદેશને રદ કરવામાં આવે છે અને આ અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે અને નીચેના નિર્દેશો જારી કરવામાં આવે છે:-

(i) અપીલકર્તા નંબર ૨-સ્વરાજના કાયદાકીય પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે જરૂરી અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી.દાવો વર્ષ ૧૯૮૬નો હોવાથી અને બીજી અપીલ વર્ષ ૨૦૦૮ની હોવાથી અને ન્યાયના હિતમાં, અરજી નંબર ૬૩૪૨/૨૦૦૮ (સ્ટે માટે), ૧૧૮૧૧/૨૦૦૮ (વિલંબની માફી માટે), ૧૧૮૧૨/૨૦૦૮ (આદેશ XXII, નિયમ ૮, સીપીસી હેઠળ) અને ૧૧૮૧૩/૨૦૦૮ (આદેશ XXII, નિયમ ૩, સીપીસી હેઠળ) ને મંજૂરી આપવામાં આવે છે અને અપીલકર્તા નંબર ૨-સ્વરાજના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે.

(ii) આદેશ ૧, નિયમ ૧૦, સી. પી. સી. હેઠળ દાખલ કરાયેલ સીએમ નંબર ૧૯૯૮/૨૦૧૨ ને આદેશ XXII, નિયમ ૩, સી. પી. સી. હેઠળ અરજી તરીકે ગણવામાં આવે છે. સ્વર્ગીય બનવારી લાલના કાનૂની પ્રતિનિધિઓ એટલે કે (i) શકુંતલા (ii) ગૌરવ (ii) રચના અને (iv) મંજૂને રેકૉર્ડ પર લાવવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે અને અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

(iii) હાઈકોર્ટની ફાઈલ પરનો આરએસએ નંબર ૧૦૦/૨૦૦૮ પુનઃસ્થાપિત કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.બીજી અપીલના મેમોરેન્ડમમાં યોગ્ય રીતે સુધારો કરવામાં આવે અને અપીલનો સુધારેલો મેમો ચાર અઠવાડિયાની અંદર હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવશે.ઉચ્ચ અદાલત બંને પક્ષોને સુનાવણીની પૂરતી તક પૂરી પાડશે અને કાયદા અનુસાર બીજી અપીલનો શક્ય તેટલી ઝડપથી નિકાલ કરશે.”

તે વાસ્તવિક પૃષ્ઠભૂમિમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ ૨૨ની જોગવાઈઓ પ્રકૃતિમાં દંડનીય નથી, પરંતુ ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ પ્રક્રિયાના નિયમો છે.માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે વધુમાં અવલોકન કર્યું હતું કે કાયદાના પ્રક્રિયાગત પાસાનું કડક પાલન

કરીને પક્ષકારોના નોંધપાત્ર અધિકારોને પાંડિત્યપૂર્ણ અભિગમ દ્વારા હરાવી શકાતા નથી.

જ્યાં સુધી ઉપરોક્ત નિર્ણયની વાત છે, તે નોંધવું જરૂરી છે કે ચોક્કસ તબક્કે, કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન, ઘટાડાને અલગ રાખવાની અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી.કાયદાકીય પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટેની અરજીઓ પણ દાખલ કરવામાં આવી હતી.એ નોંધવું પણ સુસંગત છે કે જ્યારે પ્રથમ અપીલ પેન્ડિંગ હતી ત્યારે આ ઘટાડો થયો હતો.તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, દાવાની સ્થાપનાને લગભગ ૨૦ વર્ષ વીતી ગયા હતા તે હકીકત સાથે, સર્વોચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત આદેશ (ઉપરોક્ત નિર્ણયનો ફકરો ૧૨) પસાર કર્યો હતો.

જ્યારે, વર્તમાન કેસમાં, વિદ્વત સંદર્ભ અદાલત સમક્ષ ઘટાડા થયા હતા.કોઈપણ અરજી નિયમ ૩ (અથવા નિયમ ૪) અને નિયમ ૯ હેઠળ ક્યારેય દાખલ કરવામાં આવ્યા નથી/દાખલ કરવામાં આવ્યા નથી.ઘટાડાને અલગ રાખવાની કોઈપણ વિનંતી કોઈપણ તબક્કે દાખલ કરવામાં આવતી નથી.તેથી ઉપરોક્ત ઘટાડા ટકી રહે છે.ઘટાડાને રદ કરવા માટેની કોઈપણ અરજી વિદ્વાન અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવી ન હતી અને દાખલ કરવામાં આવી ન હતી જ્યાં દાવો/સંદર્ભમાં ઘટાડો થયો ત્યારે સંદર્ભ કેસ બાકી હતા.અપીલ સાથે પણ આવી અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવતી નથી.

એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે વર્તમાન કેસમાં, અરજીઓ અને અપીલ પણ અલગ પાયા પર ઊભી છે.

[સી] પંકજભાઈ રમેશભાઈ ઝાલાવાડિયાના કિસ્સામાં વિરુદ્ધ જેઠાભાઈ કલાભાઈ ઝાલાવાડિયા (ડી) મારફતે એલ. આર. અને અન્ય [(૨૦૧૭) ૯ એસ. સી. સી. ૭૦૦], પ્રશ્ન (એટલે કે આદેશ I ના નિયમ ૧૦ હેઠળની અરજી આદેશ XXII ના નિયમ ૪ હેઠળની અરજીને કોર્ટે નકારી કાઢ્યા પછી જાળવવા યોગ્ય રહેશે કે કેમ) એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને ઊભો થયો હતો કે આદેશ ૧ નિયમ ૧૦ હેઠળની અરજી આદેશ ૨૨ ના નિયમ ૪ હેઠળની અરજી ૨૬ થયાના અમુક સમય પછી દાખલ કરવામાં આવી હતી.આ કેસમાં, વાદીએ જૂન ૨૦૦૮માં દાવો દાખલ કર્યો હતો અને રાહત માંગી હતી કે માર્ચ ૧૯૯૯માં અમલમાં મૂકાયેલા વેચાણ કરારને રદ કરી શકાય.દાવો દાખલ કરવાની તારીખે, પ્રતિવાદી નંબર ૭ જીવંત ન હતો.પ્રક્રિયા સર્વર દ્વારા રજૂ કરાયેલા અહેવાલ દ્વારા કોર્ટ સમક્ષ આ હકીકતને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવી હતી.તેથી, વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે આદેશ આપ્યો કે પ્રતિવાદી નંબર ૭ નો દાવો રદ કરવામાં આવ્યો છે.પછી આદેશ ૨૨ ના નિયમ ૪ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવી જેથી મૃતક પ્રતિવાદી નંબર ૭ ના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવી શકાય.આ અરજી સપ્ટેમ્બર ૨૦૦૯માં મુખ્યત્વે એ આધાર પર નકારી કાઢવામાં આવી હતી કે આદેશ ૨૨નો નિયમ ૪ ત્યારે અમલમાં આવશે જ્યારે દાવાના પક્ષકારનું કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન મૃત્યુ થાય છે જ્યારે પ્રતિવાદી નંબર ૭ દાવો દાખલ થાય તે પહેલાં મૃત્યુ પામે છે.કોર્ટે સપ્ટેમ્બર ૨૦૦૯માં આદેશ પસાર કર્યા પછી, આદેશ ૧ના નિયમ ૧૦ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.વિદ્વાન અદાલતે આ આધાર પર કે આદેશ ૧ ના નિયમ ૧૦ હેઠળ અનુગામી અરજી જાળવવા યોગ્ય નથી

અને તેને ધ્યાનમાં લઈ શકાતી નથી, આ અરજીને નકારી કાઢી હતી.આવી પૃષ્ઠભૂમિમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અન્ય બાબતોની સાથે અવલોકન કર્યું હતું કે:-

“૯ માત્ર એટલા માટે કે અપીલકર્તા દ્વારા સંહિતાના આદેશ ૨૨ નિયમ ૪ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અગાઉની અરજીને ૦૯/૦૯/૨૦૦૯ પર જાળવી ન શકાય તેવી તરીકે બરતરફ કરવામાં આવી હતી, તે વાદીને બીજી અરજી દાખલ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકશે નહીં, જે કાયદામાં જાળવી શકાય તેવી છે.૦૯/૦૯/૨૦૦૯ તારીખના આદેશના આધારે યોગ્યતા પર કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટેની અરજીનો કોઈ ચુકાદો ન હતો.બીજી બાજુ, સંહિતાના આદેશ ૨૨ નિયમ ૪ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અગાઉની ૧૨ અરજીને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સમર્થનપાત્ર ન હોવાનું કહીને ફગાવી દેવામાં આવી હતી, કારણ કે પ્રતિવાદી નંબર ૭ દાવો દાખલ કરતા પહેલા મૃત્યુ પામ્યો હતો અને સંહિતાનો આદેશ ૨૨ નિયમ ૪ ત્યારે જ ચિત્રમાં આવે છે જ્યારે દાવો પેન્ડન્સી દરમિયાન કોઈ પક્ષનું મૃત્યુ થાય છે.કાયદામાં અપીલકર્તા માટે એકમાત્ર રસ્તો ખુલ્લો હતો કે સંહિતાના આદેશ ૧ નિયમ ૧૦ હેઠળ મૃત પ્રતિવાદી નંબર ૭ ના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે અરજી દાખલ કરવી.આથી, કોડના આદેશ ૨૨ નિયમ ૪, તારીખ ૦૯/૦૯/૨૦૦૯ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી પર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો આદેશ, રેઝ-જુડિકેટા તરીકે કામ કરશે નહીં.

૧૦ સંહિતાના આદેશ ૧ નિયમ ૧૦ અદાલતને કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે કોઈ પણ વ્યક્તિને પક્ષકાર તરીકે ઉમેરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે, જો અદાલતને અસરકારક રીતે અને સંપૂર્ણ રીતે ચુકાદો આપવા અને દાવામાં સામેલ તમામ પ્રશ્નોના સમાધાન માટે સક્ષમ બનાવવા માટે અદાલતમાં જેની હાજરી જરૂરી હોય.કાર્યવાહીની

વિવિધતાને ટાળવી એ પણ ઉપરોક્ત જોગવાઈના ઉદ્દેશોમાંથી એક છે.સંહિતાના આદેશ ૧ નિયમ ૧૦ અદાલતને દાવામાં પક્ષકારને બદલવાની સત્તા આપે છે જે યોગ્ય વ્યક્તિ સાથે જોડી વ્યક્તિ છે.જો કોર્ટને સંતોષ થાય કે દાવો પ્રામાણિક ભૂલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, અને તે પણ કે વિવાદમાં વાસ્તવિક બાબતના નિર્ધારણ માટે દાવામાં પક્ષકારને બદલવો જરૂરી છે, તો તે તેને કરવા માટે નિર્દેશ આપી શકે છે.જ્યારે કોર્ટને લાગે છે કે દાવામાં પક્ષકાર તરીકે સામેલ થવા માંગતી વ્યક્તિઓની ગેરહાજરીમાં દાવામાં ઉઠાવવામાં આવેલા વિવાદનું અસરકારક અને સંપૂર્ણ સમાધાન થઈ શકતું નથી, ત્યારે કોર્ટ આવી વ્યક્તિઓને સામેલ કરીને ન્યાય કરશે.સંહિતાના આદેશ ૧ નિયમ ૧૦ (૨) અદાલતને આવી પરિસ્થિતિ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે વ્યાપક વિવેકબુદ્ધિ આપે છે, જે દાવામાં સામેલ ન કરવામાં આવે તો અસરગ્રસ્ત પક્ષના હિતોને પૂર્વગ્રહમાં પરિણમી શકે છે, અને જ્યાં દાવાના નિર્ણય માટે ઉપરોક્ત પક્ષની દલીલ જરૂરી અને મહત્વપૂર્ણ છે.”

ઉપરોક્ત કેસના તથ્યો અને ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષનો મુદ્દો સંપૂર્ણપણે અલગ છે અને આ મુદ્દાને ઉકેલવામાં મદદ કરતું નથી.વર્તમાન કિસ્સામાં, મુદ્દો એ નથી કે આદેશ ૧ નિયમ ૧૦ હેઠળ અનુગામી અરજી (આદેશ XXII ના નિયમ ૪ હેઠળ અરજી નામંજૂર થયા પછી) અથવા આદેશ ૨૨ હેઠળ અનુગામી/બીજી અરજી પણ જાળવવા યોગ્ય રહેશે કે નહીં.વર્તમાન કિસ્સામાં, મૃતક દાવેદારના વારસદારો અને કાનૂની પ્રતિનિધિઓએ, નિર્વિવાદપણે, આદેશ ૨૨ના નિયમ ૩ અથવા નિયમ ૮ હેઠળ કોઈપણ સમયે કોઈ અરજી દાખલ કરી નથી.આ ઉપરાંત, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, વિદ્વત સંદર્ભ અદાલતે પુરસ્કારો આપ્યા તે પહેલાં, દાવો અથવા સંદર્ભ કેસ ઓછો થઈ ગયો હતો અને મૃત વ્યક્તિના સંદર્ભમાં પુરસ્કારો પસાર કરવામાં

આવ્યા હતા.વધુમાં, ઘટાડાને રદ કરવા માટે કોઈ અરજીની ગેરહાજરીમાં, ઘટાડા હજુ પણ અસ્તિત્વમાં છે અને જ્યારે ઘટાડા અસ્તિત્વમાં છે ત્યારે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

[ડી] ગુરચરણ સિંહ વિરુદ્ધ સુરજિત સિંહ અને અન્ય [(૨૦૧૨) ૧૩ એસસીસી ૫૩૦] ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે આ પ્રશ્નનો જવાબ આપ્યો હતો:

“.....શું વિશેષ રજા અરજી દાખલ કરવામાં આવી ત્યારે મૃત્યુ પામેલા પ્રતિવાદીની બદલી માટેની અરજી જાળવી શકાય તેવી હતી, અને જો નહીં, તો જ્યારે અરજદારને ખબર પડે કે જ્યારે તેણે વિશેષ રજા અરજી દાખલ કરી ત્યારે તે ખરેખર મૃત્યુ પામ્યો હતો ત્યારે તેનો ઉપાય.”

આ પ્રશ્ન એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને ઊભો થયો હતો કે અરજદાર દ્વારા વિશેષ રજા અરજીમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ વચગાળાની અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.આ વચગાળાની અરજી દ્વારા, અરજદારે મૃતક પ્રતિવાદી નંબર ૧ ના કાનૂની પ્રતિનિધિઓની બદલીની માંગ કરી હતી, જે જૂન ૨૦૦૯ માં મૃત્યુ પામ્યા હતા, જ્યારે અરજી સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૧ માં દાખલ કરવામાં આવી હતી.માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વિશેષ રજા અરજી દાખલ કરવામાં આવી હોવા છતાં પ્રતિવાદી મૃત્યુ પામ્યો હતો, તેના વારસદારોને સિવિલ પ્રોસિજર કોડની જોગવાઈઓ હેઠળ બદલી શકાતા

નથી.ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું અને ચુકાદો આપ્યો કે:-

“૭ સુપ્રીમ કોર્ટના નિયમો, ૧૯૬૬ના આદેશ XVI નું શીર્ષક "વિશેષ રજા દ્વારા અપીલ" છે.ઓર્ડર XVI માં નિયમો ૮ અને ૯ જે પક્ષકારોના અવેજી અને ઉમેરા માટે પ્રદાન કરે છે તે નીચે કાઢવામાં આવ્યા છે:

“૮ જ્યાં કોઈ પણ વ્યક્તિને નીચેની અદાલતની કાર્યવાહીમાં કોઈ પણ પક્ષના કાનૂની પ્રતિનિધિ તરીકે અરજીમાં સામેલ કરવાની માંગ કરવામાં આવે છે, ત્યાં અરજીમાં આવા વ્યક્તિને કાનૂની પ્રતિનિધિ તરીકે રેકૉર્ડ પર લાવવા માટેની વિનંતી હોવી જોઈએ અને તેને એફિડેવિટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવશે જે તેને આવા કાનૂની પ્રતિનિધિ તરીકે રેકૉર્ડ પર દાખલ કરવા માટે યોગ્ય વ્યક્તિ તરીકે દર્શાવતી હકીકતો દર્શાવે છે.

૯ અપીલ કરવા માટે વિશેષ રજા માટેની અરજી દાખલ કરવા અને તેની સુનાવણી વચ્ચે કોઈપણ સમયે અપીલમાં પક્ષકારના મૃત્યુ અથવા દરજ્જામાં ફેરફારને કારણે અથવા અન્ય કોઈ કારણસર રેકૉર્ડ ખામીયુક્ત બને છે, તો રેકૉર્ડ પર પક્ષકારની જગ્યાએ અથવા તેના ઉપરાંત રેકૉર્ડમાં સ્થાનાંતર કરવા અથવા દાખલ કરવા માટે યોગ્ય વ્યક્તિ કોણ છે તે દર્શાવતી અરજી અદાલતમાં કરવામાં આવશે.આદેશ XV ના નિયમ ૩૩ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ આવી અરજીઓની સુનાવણી પર લાગુ થશે.”

૮ ઉપર ચર્ચા કરાયેલા સત્તાવાળાઓને ધ્યાનમાં લેતા, આદેશ XVI નિયમો ૮ અને ૯ ની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ લાગુ થશે જ્યાં વિશેષ રજા અરજી દાખલ કરતી વખતે પ્રતિવાદી જીવંત હતો અને વિશેષ રજા અરજી દાખલ કર્યા પછી તેના કાનૂની

પ્રતિનિધિઓને બદલવાની માંગ કરવામાં આવે છે, પરંતુ જ્યારે વિશેષ રજા અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી ત્યારે પ્રતિવાદી મૃત્યુ પામ્યો હતો ત્યાં લાગુ થશે નહીં. જ્યારે સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન દાખલ કરવામાં આવી ત્યારે પ્રતિવાદી મૃત્યુ પામ્યો હોય, ત્યારે કોર્ટ, ન્યાયના હિતમાં, સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનના સુધારા માટેની અરજીને મંજૂરી આપી શકે છે અને જો વિલંબ સંતોષકારક રીતે સમજાવવામાં આવે તો સુધારા માટે આવી અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરી શકે છે.

૯ તેથી આઈ. એ. નંબર ૨/૨૦૧૧ ને સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનમાં સુધારા માટેની અરજી તરીકે ગણવામાં આવે છે અને સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનમાં સુધારા માટેની અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબને આઈ. એ. નંબર ૩/૨૦૧૧ માં સંતોષકારક રીતે સમજાવવામાં આવ્યો હોવાથી વિલંબને માફ કરવામાં આવે છે અને ન્યાયના હિતમાં આઈ. એ નંબર ૨ અને ૩/૨૦૧૧ ને મંજૂરી આપવામાં આવે છે. ૧ એ નંબર ૪ અને ૫ માંની પ્રાર્થનાઓ સત્તાવાર અનુવાદ દાખલ કરવા અને મૃતકનું મૃત્યુ પ્રમાણપત્ર દાખલ કરવાથી મુક્તિ માટે છે અને તેને મંજૂરી છે. આઈ. એ નંબર ૬/૨૦૧૧ એ પ્રોફોર્મા પ્રતિવાદી નંબર ૨ અજૈબ સિંહને કાઢી નાખવા માટે છે, જે હરીફ પ્રતિવાદી નંબર ૧ ના વકીલ હોવાનું જણાય છે, અને અરજદારના જોખમ પર મંજૂરી છે. આઈ એઝ સ્ટેન્ડનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો છે.

અરજી અને દલીલની તપાસ કરવામાં આવે છે અને સુપ્રીમ કોર્ટના નિયમો ૧૯૬૬ના પ્રકાશમાં નિર્ણય લેવામાં આવે છે. વર્તમાન કાર્યવાહી સંહિતા હેઠળની જોગવાઈ દ્વારા સંચાલિત હોવાથી અને સર્વોચ્ચ અદાલતના નિયમો ૧૯૬૬ના આદેશ XVI જેવી કોઈ જોગવાઈ ઉપલબ્ધ નથી અને તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે સંદર્ભ/દાવો વિદ્વત સંદર્ભ અદાલત સમક્ષ ઘટાડવામાં આવ્યો છે, અરજીઓ પર સંહિતા હેઠળની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને નિર્ણય લેવો પડશે.

[૬] કેરળ રાજ્ય વિરુદ્ધ શ્રીદેવી અને અન્યો [(૨૦૦૦) ૯ એસ. સી. સી. ૧૬૮ વચ્ચેના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવેલા તથ્યો પરથી તથ્યાત્મક પૃષ્ઠભૂમિનો સારાંશ આ રીતે આપી શકાય છે:તે બહાર આવે છે કે સંદર્ભ અદાલતે ચુકાદો પસાર કર્યા પછી (અને મૂલ્ય/વળતરમાં વધારો કર્યો) રાજ્યએ ઓગસ્ટ ૧૯૯૨માં અપીલ દાખલ કરી હતી, તે ધ્યાનમાં લીધા વિના કે ચુકાદામાં એકમાત્ર પ્રતિવાદી અપીલ દાખલ થાય તે પહેલાં મૃત્યુ પામ્યો હતો.ત્યારબાદ, મે ૧૯૯૩ માં, આદેશ ૧ નિયમ ૧૦ નો ઉપયોગ કરીને હાઈકોર્ટ સમક્ષ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.ઉપરોક્ત અરજીમાં વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે મૃતકના કાયદાકીય પ્રતિનિધિઓના નામ જોડવામાં આવે.આવી વિનંતી અપીલકર્તા રાજ્ય દ્વારા આ આધાર પર કરવામાં આવી હતી કે એકમાત્ર પ્રતિવાદીના મૃત્યુ વિશેની હકીકત તેની જાણમાં ત્યારે જ આવી હતી જ્યારે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી નોટિસ પરત કરવામાં આવી ન હતી.મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૨૦ અને આદેશ ૨૨ નિયમ ૪ હેઠળની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉચ્ચ અદાલત વિલંબને માફ કરવા તૈયાર નહોતી.તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે વધુ ખાસ કરીને ફકરો ૩,૪ અને ૫ જે આ રીતે વાંચે છે:—

“૩ બીજી વધારાની પેટા અદાલત, ત્રિવેન્દ્રમે કાયદાની કલમ ૧૮ હેઠળ કરવામાં આવેલા સંદર્ભ પર ઉપરોક્ત જમીન સંપાદનની બાબતમાં ચુકાદો પસાર કર્યો હતો. સંદર્ભ અદાલતના ઉપરોક્ત ચુકાદાની તારીખ ૧૨/૧૧/૧૯૯૧ છે.એવું લાગે છે કે સંદર્ભ અદાલતે જમીનની કિંમત રૂ. ૧,૦૫,૩૭૭ થી વધારીને લગભગ રૂ. ૧૭ લાખ

કરી હતી.કેરળ રાજ્યએ આ અપીલ દાખલ કરતા પહેલા ચુકાદામાં એકમાત્ર પ્રતિવાદીનું મૃત્યુ થયું હોવાની નોંધ લીધા વિના ૨૦/૦૬/૧૯૯૨ પર હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી (આ અપીલમાં એકમાત્ર પ્રતિવાદીના કાનૂની પ્રતિનિધિઓ પ્રતિવાદીઓ છે).૨૨/૫/૧૯૯૩ પર મૃતક પ્રતિવાદીના કાનૂની પ્રતિનિધિઓના નામ જોડવા માટે સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ ૧ નિયમ ૧૦ ટાંકીને હાઈકોર્ટ સમક્ષ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.ઉપરોક્ત અરજીના સમર્થનમાં અપર ડિવિઝન કલર્ક, કલેક્ટોરેટ, ત્રિવેન્દ્રમ દ્વારા સોગંદનામામાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સરકારને એકમાત્ર પ્રતિવાદીના મૃત્યુ વિશે ત્યારે જ ખબર પડી જ્યારે અપીલ પર હાઈકોર્ટ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી નોટિસ પરત કરવામાં આવી હતી જેમાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે તે હવે નથી.

જ ઉપરોક્ત અરજી પર વિચાર કરતી વખતે એવું જણાય છે કે ઉચ્ચ અદાલતમાં બંને પક્ષો તરફથી હાજર રહેલા વકીલે દલીલ કરી હતી કે આદેશ XXII નિયમ ૪ એ લાગુ કરવાની સુસંગત જોગવાઈ છે અને કાયદાકીય પ્રતિનિધિઓને સામેલ કરવા માટેની અરજી કલમ મુજબ પ્રતિવાદીના મૃત્યુ પછી ૯૦ દિવસની અંદર દાખલ થવી જોઈએ. ૧૨૦ મર્યાદા અધિનિયમ. ત્યારબાદ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચની સમગ્ર કવાયત તે મુદ્દા પર કેન્દ્રિત કરવામાં આવી હતી અને આખરે ડિવિઝન બેન્ચે એવી ધારણા પર વિલંબને માફ કરવા માટે અનિચ્છા વ્યક્ત કરી હતી કે અપીલમાં પ્રતિવાદીઓના નામ ઉમેરવા માટે અરજી કરવા માટે સમય મર્યાદા માત્ર ૯૦ દિવસનો હતો.

૫ આદેશ XXII માં કોઈપણ નિયમો લાગુ કરવાની જરૂર નહોતી કારણ કે ઉપ-અદાલત દ્વારા ચુકાદો આપવામાં આવ્યા પછી જ એકમાત્ર પ્રતિવાદીનું મૃત્યુ થયું હોવાથી તેમાં ઘટાડો કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નહોતો.જે ભૂલ થઈ હતી તે એ હતી કે તે વ્યક્તિ સામે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી જે તે સમયે જીવંત નહોતી.આવા કિસ્સામાં આદેશ ૧ નિયમ ૧૦ લાગુ કરવો પડશે.ઉપરોક્ત નિયમમાં અરજી કરવા માટે કોઈ ચોક્કસ સમયમર્યાદા નથી અને તેથી, જો જરૂરી હોય તો કોઈ પણ અરજી

મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૩૭ હેઠળ ત્રણ વર્ષમાં દાખલ કરી શકાય છે. વર્તમાન કેસમાં અરજી તે સમય કરતાં ઘણી અગાઉ દાખલ કરવામાં આવી હતી.તે ૨૨/૫/૧૯૯૩ પર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.”

ઉપરોક્ત કેસમાં, દાવેદાર સંદર્ભની પેન્ડન્સી દરમિયાન સમાપ્ત થયો ન હતો અને સંદર્ભ અદાલત સમક્ષ ચુકાદો પસાર થયો હતો.સંદર્ભ અદાલતે મૃત વ્યક્તિના સંબંધમાં ચુકાદો આપ્યો ન હતો.કોર્ટે ચુકાદો પસાર કર્યો તે પહેલાં દાવો/સંદર્ભ ઘટ્યો ન હતો.વર્તમાન કિસ્સાઓમાં ચરબી નોંધપાત્ર રીતે અને ભૌતિક રીતે અલગ છે.જ્યારે રાહત રહે છે ત્યારે અપીલ દાખલ કરવામાં આવે છે.

[એફ] પટેલ કાશુબેન નરોત્તમભાઈ વિરુદ્ધ વિશેષ જમીન સંપાદન અધિકારી [૨૦૦૯ (૨) જીએલઆર ૧૪૨૧], વધુ ખાસ કરીને ફકરો ૬ થી ૧૦, જે આ રીતે વાંચે છે:-

“૬ પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી, અમારો મત છે કે જ્યારે સંદર્ભ અદાલતનું ધ્યાન એ હકીકત તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું કે મૂળ દાવેદાર સંદર્ભની પેન્ડન્સી દરમિયાન સમાપ્ત થઈ ગયો હતો, ત્યારે સંદર્ભ અદાલતે ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ:

(i) પ્રશ્નમાં રહેલા દાવેદાર કે જેમના કહેવા પર અદાલતમાં સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, તેની મુદત પૂરી થઈ ગઈ છે કે કેમ, (ii) અરજદારો મૃત દાવેદારના કાનૂની વારસદારો છે કે કેમ, અને

(iii) આ પરિસ્થિતિને પ્રતિબિંબિત કરવા માટે પુરસ્કારમાં ફેરફાર કરવાની જરૂર પડશે કે કેમ.

તે સ્પષ્ટ છે કે મૂળ દાવેદારના મૃત્યુ પછી, જો તેના વારસદારોને મર્યાદાના કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત સમયની અંદર રેકૉર્ડ પર લાવવામાં ન આવે, તો સંદર્ભ સમાપ્ત થઈ જશે, અને તેથી, મૃતકના વારસદારો દ્વારા આવી અરજીને વિલંબને માફ કરવાની પ્રાર્થના સાથે ઘટાડાને અલગ રાખવાની અરજી તરીકે ગણવી પડશે, જો કોઈ હોય તો, અને મૃત દાવેદારના વારસદારો તરીકે રેકૉર્ડ પર લાવવા માટેની અરજી પણ, વિલંબની માફી માટેની પ્રાર્થના સાથે.તે પછી, સંદર્ભ અદાલતને સામાન્ય ચુકાદામાં પહેલેથી જ નોંધાયેલા તારણોના પ્રકાશમાં ચુકાદામાં ફેરફાર કરવાની જરૂર પડશે, જેમાં સંદર્ભની પેન્ડન્સી દરમિયાન મૃત્યુ પામેલા દાવેદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા સંદર્ભ અને અન્ય દાવેદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા સંદર્ભને આવરી લેવામાં આવશે.

૧૦ અમે તે મુજબ અરજીને મંજૂરી આપીએ છીએ અને નિર્દેશ આપીએ છીએ કે મૃતક – પટેલ નરોત્તમભાઈ જોયતારામના મૃત્યુ પ્રમાણપત્ર સાથે સોગંદનામા પર અરજી કરવામાં આવે અને વિલંબની માફીની વિનંતી સાથે વિલંબની માફી અને વિલંબની માફીની વિનંતી સાથે મૃતકના વારસદારો તરીકે નોંધ પર લાવવા માટેની અરજી સાથે ઘટાડાને બાજુ પર મૂકવા માટે જરૂરી પ્રાર્થના સાથે, સંદર્ભ અદાલત આવી અરજીને ધ્યાનમાં લેશે અને અહીં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં અને સરદાર અમરજીત સિંહ કાલરા (મૃત) માં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એલ. આર. AIR ૨૦૦૩ SC ૨૫૮૮ અને પુરસ્કારમાં ફેરફાર કરો અને મૃતકના વારસદારો – પટેલ નરોત્તમભાઈ જોયતારામને વળતરની રકમ ચૂકવો.”

૨૦.૨ ઉપર ઉલ્લેખિત નિર્ણયો અને ઉપર ટાંકવામાં આવેલા અવલોકનો એ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જતા નથી અને તેનું સમર્થન, મજબૂતી અને ન્યાયી ઠેરવતા નથી કે;

[એ] આ અદાલત ઘટાડાને રદ કરવા માટે સક્ષમ છે; અથવા

[બી] ભલે રાહતને સક્ષમ અદાલત દ્વારા રદ કરવામાં ન આવી હોય, પણ આ અદાલત મૃત વ્યક્તિઓના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા કથિત રીતે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ (ઓ) અને/અથવા મૃત ક્લાયન્ટ વિરુદ્ધ પ્રાપ્તકર્તા સંસ્થા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ (ઓ) ને સ્વીકારી શકે છે અને તેનું મનોરંજન કરી શકે છે; અથવા

[સી] સક્ષમ અદાલત દ્વારા રાહતને રદ કરવામાં ન આવી હોય તેમ છતાં, વારસદારો/કાયદાકીય પ્રતિનિધિઓ રાહતને રદ કરવા માટે પગલાં લીધા વિના અને જ્યાં રાહત થઈ હોય તેવી અદાલત સમક્ષની કાર્યવાહીમાં સામેલ થયા વિના અને કાર્યવાહી અને/અથવા ચુકાદામાં પક્ષકાર બન્યા વિના-અપીલમાં જોડાવા માટે અપીલ અને અરજીઓ દાખલ કરી શકે છે અને જાળવી શકે છે અને આવી અરજી અને અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરી શકે છે; અથવા

[ડી] ઘટાડા નક્કી ન હોવા છતાં

સક્ષમ અદાલત દ્વારા બાજુએ મૂકીને, આ અદાલત એવા વ્યક્તિઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને ધ્યાનમાં લઈ શકે છે કે જેઓ ટ્રાયલ કોર્ટ અને/અથવા ચુકાદાની કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર નથી-જે સંદર્ભ (અથવા દાવો) ઘટાડ્યા પછી મૃત વ્યક્તિના સંદર્ભમાં પસાર કરવામાં આવે છે.

[ઈ] આ અદાલત, જે વ્યક્તિ (ઓ) કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર હતી/ન હતી અને/અથવા ચુકાદામાં પક્ષકાર ન હતી તેના કહેવા પર વિલંબને માફ કરી શકે છે જે વિવિધ તબક્કે થયો હતો (નિયમ ૩, સિવિલ પ્રોસિજર કોડના નિયમ ૯ સાથે વાંચેલા નિયમ ૪ અને મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૨૦ અને કલમ ૧૨૧ મુજબ);

[એફ] ઉપરોક્ત નિર્ણયો કાનૂની સ્થિતિ પણ નિર્ધારિત કરતા નથી કે મૃત દાવેદારના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓએ એકમાત્ર દાવેદાર/વાદી અથવા દાવેદારોમાંથી કોઈ એકના મૃત્યુ પર (દાવો પેન્ડન્સી દરમિયાન અને કોર્ટ દ્વારા એવોર્ડ પસાર કરવામાં આવે તે પહેલાં) માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ કોઈ પગલાં ન લીધા હોવા છતાં અને તેમણે રાહતને બાજુ પર રાખવા માટે કોઈ પગલું ન લીધું હોવા છતાં અને તેમણે અપીલ દાખલ કરી હોવા છતાં રાહત અસ્તિત્વમાં છે (આવું કરવા માટે સક્ષમ કોર્ટ દ્વારા સેટ કરવામાં આવી નથી) અપીલ કોર્ટ વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા પસાર કરાયેલા એવોર્ડ સામે દાખલ કરેલી અપીલને ધ્યાનમાં લઈ શકે છે. મૃત વ્યક્તિનો આદર અને આવી અપીલમાં, અપીલ કોર્ટ અપીલમાં જોડાવા માટે વારસદારો દ્વારા અરજી મંજૂર કરી શકે છે—જોકે એવોર્ડમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો નથી.

૨૦.૩ ઉપરોક્ત વિવિધ સ્થિતિ અથવા ઉપર ઉલ્લેખિત અલગ સ્થિતિમાંથી એકને ટેકો આપવા માટે ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં કંઈ નથી.

૨૧ બીજી બાજુ, ડિવિઝન બેન્ચ (અરજીઓ/અપીલ નંબર ૧૩૦૭/૨૦૧૧ અને સંબંધિત અરજીઓનું જૂથ) દ્વારા કરવામાં આવેલા નિરીક્ષણને ધ્યાનમાં લેવું યોગ્ય છે, જેમાં ડિવિઝન બેન્ચે અવલોકન કર્યું હતું અને જણાવ્યું હતું કે:—

“..... સંબંધિત અપીલમાં મૃત પ્રતિવાદીઓ, અરજદારોએ આ આધાર પર વિલંબને માફ કર્યા પછી અપીલમાં તેમને સામેલ કરવા માટે પ્રાર્થના કરી છે કે નીચેની અદાલતમાં કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન, તેમના પૂર્વગામીઓ મૃત્યુ પામ્યા હતા પરંતુ તે તમામ કાર્યવાહીમાં અંતિમ પુરસ્કારો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા તે હકીકત હોવા છતાં કે મૃત દાવેદારોના વારસદારો અને કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા ન હતા.

..... તેમાં કોઈ વિવાદ નથી કે આ તમામ ૨૨ બાબતોમાં, એકમાત્ર દાવેદાર અથવા કેટલાક સહ-દાવેદારો કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન મૃત્યુ પામ્યા હતા અને આવા મૃત દાવેદારોના વારસદારો અને કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા ન હતા તે હકીકતની અજાણતામાં પુરસ્કારો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.

આવા સંજોગોમાં, આપણે જોઈએ છીએ કે મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર મૃત દાવેદારોના વારસદારો અને કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર ન લાવવા બદલ કાર્યવાહી ખરેખર ઓછી થઈ ગઈ છે.

તે મૃત દાવેદારોના વારસદારો અને કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવેલી સ્થિતિ હોવાથી, અમારો મત છે કે આ તમામ અપીલને ઉપરોક્ત આધાર પર જ મંજૂરી આપવી જોઈએ કે પુરસ્કારો ઘટાડેલી કાર્યવાહીમાં પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.

જો કે, જમીન સંપાદન અધિનિયમ હેઠળ કાર્યવાહી ઊભી થાય છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યાં અપીલકર્તાના કહેવા પર જમીન હસ્તગત કરવામાં આવી છે,

અમે પુરસ્કારોને બાજુ પર મૂકીએ છીએ, તેમ છતાં, અમારી સમક્ષના અરજદારોને છૂટને બાજુ પર મૂકીને કાર્યવાહીમાં સામેલ થવાની મંજૂરી આપીએ છીએ કારણ કે અમે અમારી સમક્ષની અરજીઓમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓથી સંતુષ્ટ છીએ કે મર્યાદાના સમયગાળામાં અવેજી માટે યોગ્ય અરજીઓ દાખલ ન કરવા માટે પ્રામાણિક કારણ હતું. અપીલકર્તાઓએ એ હકીકત પર પણ વિવાદ કર્યો નથી કે જે દાવેદારોનો ઉદ્દેશ કરી રહ્યા હતા તેઓ સંબંધિત સમયે મૃત્યુ પામ્યા હતા.

તેથી, અમે આ અરજીઓને મંજૂરી આપતી વખતે આ અપીલમાં આક્ષેપ કરાયેલા પુરસ્કારોને રદ કરીને આ તમામ અપીલોનો નિકાલ કરીએ છીએ અને નીચેની અદાલતને સંબંધિત કાર્યવાહીમાં મૃત-દાવેદારોના સ્થાને અમારી સમક્ષ હાજર અરજદારોને સામેલ કરવા નિર્દેશ આપીએ છીએ અને ત્યારબાદ દાવા અને સંબંધિત બચાવના સમર્થનમાં પુરાવા અને પ્રતિ-પુરાવા રજૂ કરવા માટે બંને પક્ષોને સુનાવણીની નવી તક આપીએ છીએ. નીચેની અદાલત, પક્ષકારોની આવી ઔપચારિક રજૂઆત પછી, પુરાવાઓના આધારે નવો ચુકાદો પસાર કરશે જે પહેલેથી જ રેકૉર્ડ પર છે અને પુરાવાના આધારે પણ જે પછીથી પક્ષો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવશે. તેથી, અમે આ અરજીઓ તેમજ સંબંધિત અપીલોનો નિકાલ આ અપીલને મંજૂરી આપીને અને પુરસ્કારોને રદ કરીને કરીએ છીએ અને અમારા ઉપરોક્ત નિરીક્ષણના સંદર્ભમાં નવા નિર્ણય માટે બાબતોને નીચેની અદાલતમાં પાછા મોકલીએ છીએ."

૨૧.૧ આ સંદર્ભમાં, એલ. આર. વિરુદ્ધ રામચંદ્ર યલ્લપ્પા હોસ્માની અને અન્યો (૨૦૧૯ એસ. એ. આર. (સિવિલ) ૬૯૦) દ્વારા હેમારેડી (ડી) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા નિરીક્ષણનો પણ નફાકારક સંદર્ભ મેળવી શકાય છે, જ્યાં ઉચ્ચ અદાલતનો નિર્ણય કે અપીલ વિચારણા માટે ટકી ન રહી કારણ કે બીજા અપીલકર્તાના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર

લાવવામાં આવ્યા ન હતા, ઉચ્ચ અદાલતે એવો મત વ્યક્ત કર્યો હતો કે અપીલ માત્ર બીજા અપીલકર્તાને જ નહીં, પરંતુ સમગ્ર રીતે નાબૂદ કરશે.ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું અને ચુકાદો આપ્યો કે:-

“૭જો કહેવાતી પ્રક્રિયાગત જરૂરિયાત ન્યાયના હેતુને આગળ વધારવા માટે મૂળ કાયદાના સંપૂર્ણ સિદ્ધાંતમાંથી લેવામાં આવે, તો તેની અવગણના ન થઈ શકે.

આદેશ XXII નિયમ ૩ CPC

“૩ ઘણા વાદીઓમાંથી એક અથવા એકમાત્ર વાદીના મૃત્યુના કિસ્સામાં કાર્યવાહી (૧) જ્યાં બે અથવા વધુ વાદીઓમાંથી એક મૃત્યુ પામે છે અને દાવો કરવાનો અધિકાર માત્ર હયાત વાદી અથવા વાદીને જ નથી મળતો, અથવા એકમાત્ર વાદી અથવા એકમાત્ર હયાત વાદી મૃત્યુ પામે છે અને દાવો કરવાનો અધિકાર ટકી રહે છે, ત્યાં અદાલત, તે વતી કરવામાં આવેલી અરજી પર, મૃતક વાદીના કાનૂની પ્રતિનિધિને પક્ષકાર બનાવશે અને દાવો સાથે આગળ વધશે.

(૨) કાયદા દ્વારા મર્યાદિત સમયની અંદર પેટા-નિયમ (૧) હેઠળ કોઈ અરજી કરવામાં ન આવે તો, જ્યાં સુધી મૃતક વાદીનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી દાવો સમાપ્ત થશે, અને પ્રતિવાદીની અરજી પર, અદાલત તેને તે ખર્ચ આપી શકે છે જે તેણે દાવો બચાવવામાં કર્યો હશે, જે મૃતક વાદીની સંપત્તિમાંથી વસૂલવામાં આવશે.”

૮ તેમાં કોઈ શંકા ન હોઈ શકે કે આદેશ XXII નિયમ ૩ આદેશ ૪૧ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને પણ લાગુ પડે છે.આદેશ XXII નિયમ ૩ જાહેર કરે છે કે જ્યાં બે અથવા વધુ વાદીઓમાંથી એકનું મૃત્યુ થાય છે અને દાવો કરવાનો અધિકાર હયાત વાદી અથવા વાદીને જ ટકી શકતો નથી, ત્યાં અરજી પરની અદાલત મૃતક વાદીના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને બદલી શકે છે અને દાવો સાથે આગળ વધી શકે

છે.પેટા-નિયમ (૨) એ જોગવાઈ કરે છે કે જો તે આમ કરવામાં ન આવે, તો જ્યાં સુધી મૃતક વાદીની વાત છે ત્યાં સુધી દાવો સમાપ્ત થશે.તેથી આદેશ XXII નિયમ (૩) લાગુ પડે છે જ્યારે એકથી વધુ વાદી અથવા અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાવો અથવા અપીલ દાખલ કરવામાં આવે છે.આમાં કોઈ શંકા નથી કે જ્યારે એકમાત્ર વાદી અથવા એકમાત્ર અપીલકર્તા હોય ત્યારે તે લાગુ થાય છે.આવી સ્થિતિમાં, વાદી અથવા અપીલકર્તાઓમાંથી કોઈ એકનું મૃત્યુ થાય અને દાવો કરવાનો અધિકાર બાકીના વાદી/વાદી અથવા અપીલકર્તા/અપીલકર્તાઓને જ ન મળે, તો મૃતક પક્ષના એલ. આર. રેકૉર્ડ પર આવી શકે છે.જો તે આમ નહીં કરે, તો સામાન્ય રીતે, જ્યાં સુધી મૃતક પક્ષની વાત છે ત્યાં સુધી કાર્યવાહીમાં ઘટાડો થશે.

૯ ચાલો સૌ પ્રથમ તપાસ કરીએ કે દાવો કરવાનો અધિકાર માત્ર અપીલકર્તાને જ બચ્યો છે કે દાવો કરવાનો અધિકાર મૃતક અપીલકર્તાના એલ. આર. ને પણ ઉપલબ્ધ હતો.તે તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે બીજા અપીલકર્તા માટે કાનૂની પ્રતિનિધિઓ ઉપલબ્ધ હતા.આ એવો કેસ નથી કે જ્યાં બીજા અપીલકર્તાની સંપત્તિ અહીં અપીલકર્તાને સર્વાઈવરશિપ દ્વારા અથવા અન્યથા પસાર થશે.તેથી, આદેશ XXII નિયમ ૩ ને કાર્યરત કરવાની મંજૂરી આપવા માટે પ્રથમ જરૂરિયાત પૂર્ણ થાય છે.એ સાચું છે કે, બીજા અપીલકર્તાના સંદર્ભમાં અવેજી માટે પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા.તેથી, અપીલમાં તેને આદેશ XXII નિયમ ૩ (૨) દ્વારા જાહેર કરવામાં આવી છે.જો કે આદેશ XXII નિયમ ૨ આટલું જ જાહેર કરે છે, તેમ છતાં સિદ્ધાંત વિકસિત થયો છે કે ચોક્કસ પ્રકારના મુકદ્દમામાં, પક્ષકારને રાહત આપવાના પરિણામો માત્ર મૃતક પક્ષ સુધી મર્યાદિત નથી પરંતુ તે અન્ય તમામ પક્ષો અને મુકદ્દમાને જ અસર કરે છે.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કેસ હોય તે રીતે દાવો અથવા અપીલ, સમગ્ર કાર્યવાહીમાં ઘટાડો થવાથી અકાળે મૃત્યુ પામે છે.”

૨૨ ઉપર જણાવેલા નિર્ણયો અને અમરસાંગજી [એ. આઈ. આર. ૧૯૨૫ બોમ ૨૯૦] ના કિસ્સામાં અને કે. એન. પટેલ [૨૦૦૯ (૨) જી. એલ. આર. ૧૪૨૧] ના કિસ્સામાં લેવાયેલો નિર્ણય અમારા દૃષ્ટિકોણને સમર્થન આપે છે કે, જે કિસ્સાઓમાં એકમાત્ર દાવેદાર અથવા કેટલાક દાવેદારો સંદર્ભની પેન્ડન્સી દરમિયાન મૃત્યુ પામે છે અને વિદ્વત અદાલત ચુકાદો આપે તે પહેલાં, જોકે, વારસદારો નિયમ ૩ અથવા નિયમ ૪ અનુસાર કોઈ પગલું ભરતા નથી, તો દાવો/સંદર્ભ સમાપ્ત થઈ જશે અને દાવેદાર/પ્રતિવાદીના મૃત્યુની હકીકતની અજ્ઞાનતામાં પસાર કરવામાં આવેલ ચુકાદો ચુકાદો/ચુકાદા સમાન હશે (જ્યાં સુધી અને તે મૃત વ્યક્તિના સંબંધમાં મૃત દાવેદાર/મૃત દાવેદારના દાવા સાથે સંબંધિત છે અને આવા કિસ્સાઓમાં:

(૧) અપીલ કોર્ટ ઘટાડાને રદ કરવા માટે સક્ષમ અદાલત નહીં હોય;

(૨) જ્યાં સુધી આવું કરવા માટે સક્ષમ વિદ્વાન અદાલત દ્વારા કાયદા અનુસાર ઘટાડાને રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, વ્યક્તિઓ (વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ) દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ કે જેઓ પક્ષ ન હતા (જેઓ પક્ષમાં જોડાયા ન હતા) કાર્યવાહી દાવો/સંદર્ભ માટે અને જેઓ પક્ષકાર નથી એવોર્ડમાં અપીલ કોર્ટ દ્વારા મનોરંજન કરી શકાતું નથી;

(૩) જ્યાં સુધી કાયદા અનુસાર-આવું કરવા માટે સક્ષમ વિદ્વાન અદાલત દ્વારા-અને જ્યાં સુધી વારસદારોને કાર્યવાહી/એવોર્ડમાં પક્ષકાર તરીકે જોડવામાં ન આવે (એટલે કે એવોર્ડમાં ફેરફાર કરવામાં ન આવે અને

તેમના નામ એવોર્ડમાં પક્ષકાર તરીકે જોડવામાં ન આવે) ત્યાં સુધી વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ ફાઇલ કરી શકતા નથી—જે એવોર્ડમાં તેઓ પક્ષકાર નથી અને જે દાવો/સંદર્ભના સંદર્ભમાં પસાર કરવામાં આવે છે જે એવોર્ડની તારીખ પહેલાં ઘટાડવામાં આવે છે તેના સંદર્ભમાં અપીલ જાળવી શકે છે;

(૪) જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા રાહતને રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અપીલ અદાલત કાર્યવાહીમાં જોડાવા માટે અને આવી અરજી દાખલ કરવામાં (કાર્યવાહીમાં જોડાવા માટે) થતા વિલંબને માફ કરવા માટે અરજી (વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા દાખલ) મંજૂર કરી શકતી નથી અને મંજૂર કરી શકતી નથી.

(૫) જે પક્ષ ચુકાદા સામે કાર્યવાહી ચાલુ રાખવા માંગે છે—મૃત વ્યક્તિના સંદર્ભમાં આપવામાં આવેલ ચુકાદો/દાવો/સંદર્ભ ઘટાડા પછી આપવામાં આવેલ ચુકાદો, તેણે પહેલાં આપું કરવા માટે સક્ષમ અદાલત દ્વારા અને સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ XXII ના નિયમ ૯ અનુસાર રદ કરાયેલ રાહત મેળવવી જોઈએ.

૨૨.૧ વર્તમાન અરજીઓમાં સામેલ તથ્યોના પ્રકાશમાં, શીર્ષકવાળી અરજીઓને મંજૂરી આપી શકાતી નથી અને જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત નિર્ધારિત પ્રક્રિયાને અનુસરીને ઘટાડાને રદ ન કરે ત્યાં સુધી વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ અપીલ દાખલ કરી શકતા નથી અથવા જાળવી શકતા નથી અને અરજીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી વિનંતી મંજૂર કરી શકાતી નથી.

૨૨.૨ જ્યાં સુધી રાજ્ય/હસ્તગત કરતી સંસ્થા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ (ઓ) નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી એ નોંધવું જરૂરી છે કે વિદ્વાન સંદર્ભ અદાલત સમક્ષ લગભગ તમામ સંદર્ભ કેસોમાં, હસ્તગત કરતી સંસ્થા પ્રતિવાદી હતી.સંબંધિત દાવેદાર (ઓ) ના દુઃખદ અવસાન વિશેની હકીકત વિદ્વાન સંદર્ભ અદાલત અથવા હસ્તગત કરનાર સંસ્થા (પ્રતિવાદી) ને જાણ કરવામાં આવી ન હતી અથવા તેના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવી ન હતી.જ્યાં સુધી વિદ્વાન અદાલતે ચુકાદો આપ્યો અને ચુકાદો આપ્યો ત્યાં સુધી ન તો અદાલત કે ન તો હસ્તગત કરનાર સંસ્થાને દાવેદારના દુઃખદ અવસાન વિશે જાણ હતી.વિદ્વાન સંદર્ભ અદાલતે, તેથી, સંબંધિત દાવેદારના મૃત્યુ વિશેની હકીકતની અજ્ઞાનતામાં ચુકાદો અને ચુકાદો પસાર કર્યો.

૨૨.૩ જ્યાં સુધી વિદ્વાન સંદર્ભ અદાલતે જમીનનું બજાર મૂલ્ય નક્કી કર્યું છે અને વળતરનું પ્રમાણ નક્કી કર્યું છે ત્યાં સુધી અધિગ્રહિત સંસ્થા વિવાદિત ચુકાદા અને ચુકાદાથી વ્યથિત થઈ છે.

૨૨.૪ આવી ફરિયાદને કારણે, અધિગ્રહણ કરતી સંસ્થાએ અપીલ દાખલ કરી છે.જે વ્યક્તિ (દાવેદાર) નું મૃત્યુ સંદર્ભ કેસની પેન્ડન્સી દરમિયાન થયું હતું અને મૃતક દાવેદારના દાવા/સંદર્ભમાં ઘટાડો થયા પછી વિદ્વાન અદાલત દ્વારા

ચુકાદો-ચુકાદો પસાર થાય તે પહેલાં પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા સામે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.

૨૨.૫ તે યોગ્ય છે કે પ્રાપ્તકર્તા સંસ્થાએ તે વ્યક્તિ સામે અપીલ દાખલ કરી છે જેનું નામ (એવોર્ડ અને કાર્યવાહીના પક્ષકાર તરીકે) એવોર્ડના શીર્ષકમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે એટલે કે મૃત દાવેદાર.આમ, હસ્તગત કરનાર સંસ્થા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે:

(૧) જ્યારે ઘટાડા રહે છે;

(૨) દાવેદારોના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓએ સંહિતાના આદેશ XXII ના નિયમ ૩ અને/અથવા નિયમ ૯ અનુસાર કોઈ પગલું ભર્યું નથી;

(૩) વારસદારો કાર્યવાહીમાં જોડાયા ન હતા અને એવોર્ડમાં જોડાયા ન હતા;

(૪) પુરસ્કાર/સંદર્ભમાં પક્ષકાર તરીકે વારસદારોનું નામ પ્રતિબિંબિત થતું નથી; અને

(૫) જ્યારે અપીલ દાખલ કરવામાં આવે ત્યારે વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓના નામ એવોર્ડમાં જોડવામાં આવતા નથી.

(૬) હસ્તગત કરનારી સંસ્થાએ દાવેદાર (જે અદાલત દ્વારા એવોર્ડ પસાર કરવામાં આવે તે પહેલાં મૃત્યુ પામ્યો હતો) સાથે પક્ષના વિરોધી તરીકે

એટલે કે મૃતક દાવેદાર સાથે પક્ષના વિરોધી તરીકે જોડાઈને અપીલ દાખલ કરી હતી.

આવી અપીલના સંદર્ભમાં, પ્રાપ્તકર્તા સંસ્થાએ મૃતક દાવેદારના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ સાથે જોડાવામાં વિલંબની માફી માંગતી અરજી બહાર પાડી છે.

૨૨.૬ ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, તે બહાર આવ્યું છે કે આવી અપીલ (ઓ), જ્યાં સુધી તે મૃત દાવેદારના સંદર્ભમાં (વારસદારો અથવા હસ્તગત કરનાર સંસ્થા દ્વારા) દાખલ કરવામાં આવે છે, ત્યાં સુધી જાળવી શકાતી નથી (વધુ ખાસ કરીને જ્યારે કપાત રહે છે). જ્યારે છૂટછાટ અસ્તિત્વમાં હોય અને જ્યારે આદેશ XXII દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા કોઈ પણ વ્યક્તિ (એટલે કે વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિ અથવા હસ્તગત કરનાર સંસ્થા) દ્વારા સક્ષમ અદાલત સમક્ષ અનુસરવામાં ન આવે, જ્યાં છૂટછાટને રદ કરી શકાય, ત્યારે શીર્ષકવાળી અરજીઓ પણ સ્વીકારવામાં અને મંજૂર કરી શકાતી નથી. જ્યાં સુધી ઘટાડાને બાજુ પર રાખવામાં ન આવે ત્યાં સુધી બોડી હસ્તગત કરીને અરજીને પણ મંજૂરી આપી શકાતી નથી. જ્યારે વાસ્તવિક પૃષ્ઠભૂમિ સમાન હોય અને જ્યારે વારસદારો (અન્ય સંદર્ભ કેસોમાં દાવેદારોની) દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓની જેમ જ પ્રાપ્ત શરીર દ્વારા વિનંતી કરવામાં આવેલી રાહત પણ સમાન હોય, ત્યારે પ્રાપ્ત શરીર દ્વારા અરજીને અલગ રીતે ગણવાનું કોઈ વાજબીપણું નથી.

૨૨.૭ આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, તે હસ્તગત કરનાર સંસ્થાએ આગળની કાર્યવાહીનો નિર્ણય કરવાનો છે, એટલે કે તે વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ (મૃત દાવેદારના) દ્વારા વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ કોઈપણ દરખાસ્તની રાહ જોવાનું પસંદ કરશે કે કેમ અથવા તે પોતે આવી પહેલ કરવાનું પસંદ કરશે અથવા તે આ તબક્કે (એટલે કે જ્યાં સુધી વારસદારો કોઈ પગલાં ન લે ત્યાં સુધી) કોઈ કાર્યવાહી અથવા પગલું લેવાનું પસંદ કરશે નહીં અને મૃત દાવેદારના સંદર્ભમાં અપીલને આગળ વધારશે નહીં.

૨૨.૮ એવોર્ડ (મૃત દાવેદારના સંદર્ભમાં) અનુસાર વળતરની ચુકવણીના સંદર્ભમાં કાર્યવાહીનો માર્ગ નક્કી કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત કરનાર સંસ્થાનો છે.

૨૨.૯ આપણે એ સ્પષ્ટ કરવાની ઉતાવળ કરવી જોઈએ કે હસ્તગત કરતી સંસ્થા દ્વારા લેવામાં આવેલો કોઈપણ નિર્ણય વ્યાજને લગતી જોગવાઈ અને જવાબદારીને આધિન રહેશે અને તે એવોર્ડ સામે અપીલના કિસ્સામાં લાગુ થતી મર્યાદાને પણ આધિન રહેશે અને તે નિર્ણય અન્ય તમામ પરિણામોને આધિન રહેશે જે પછી આવી શકે છે.

૨૩ આપણી સમક્ષ એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે કેટલાક કિસ્સાઓમાં કાં તો પોતાની ગતિએ અથવા અન્ય/હયાત દાવેદારો દ્વારા લેવામાં આવેલી

કાર્યવાહીના અમલને કારણે અથવા અપીલ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને કારણે, પ્રાપ્તકર્તા સંસ્થાએ સંબંધિત ચુકાદા હેઠળ રકમ જમા કરી છે.આપણી સમક્ષ એવો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે અપીલ દાખલ કરતી વખતે, હસ્તગત કરતી સંસ્થાએ વિદ્વાન સંદર્ભ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલી સંપૂર્ણ રકમને ધ્યાનમાં રાખીને કોર્ટ ફી જમા કરી છે.

૨૩.૧ જ્યાં સુધી કોર્ટ ફીની વાત છે, અધિગ્રહણ કરતી સંસ્થા, યોગ્ય નિર્ણય લીધા પછી, જો ઇચ્છે તો, નિયમો અનુસાર કોર્ટ ફીના રિફંડ માટે રજિસ્ટ્રીમાં અરજી કરી શકે છે.આવી અપીલ (ઓ) ની સુનાવણી કરવામાં આવી નથી અને ગુણદોષના આધારે વિચારણા કરવામાં આવી નથી, તેથી રજિસ્ટ્રી, અરજી સબમિટ કર્યા પછી, યોગ્ય કાર્યવાહી કરશે અને લાગુ નિયમો અનુસાર જરૂરી કાર્યવાહી કરશે.તેવી જ રીતે, જ્યાં સુધી વળતર અને તેની થાપણની વાત છે, જો પ્રાપ્તકર્તા સંસ્થાએ રકમ જમા કરી છે-જે હજુ સુધી વિતરિત કરવામાં આવી નથી-તો તે સંબંધમાં પણ પ્રાપ્તકર્તા સંસ્થા યોગ્ય નિર્ણય લઈ શકે છે.

૨૩.૨ જો કે, આપણે ઉપાડની આવી કાર્યવાહી (અપીલ પાછી ખેંચવી/અદાલતી ફી પાછી ખેંચવી/તેના દ્વારા જમા કરાયેલ વળતર પાછું ખેંચવું) ઉમેરવા અને સ્પષ્ટ કરવા માટે ઉતાવળ કરવી જોઈએ, પછીથી/ભવિષ્યમાં, કાયદા અનુસાર વ્યાજ ચૂકવવાની મર્યાદા અને જવાબદારી સંબંધિત મુદ્દાઓને જન્મ આપી શકે છે અને તેથી, પ્રાપ્તકર્તા સંસ્થાએ ધ્યાન

કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ કે કોઈપણ/તમામ નિર્ણય અને રકમ ઉપાડવાની મર્યાદા અને વ્યાજ ચૂકવવાની જવાબદારી સહિત તમામ પરિણામોને આધિન હોવી જોઈએ.કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત તમામ પરિણામો (પાછા ખેંચવાની સ્થિતિમાં) કાયદા અનુસાર અનુસરવામાં આવશે અને ઉપાર્જિત થશે.

૨૩.૩ કેસની હકીકતો અને લાગુ પડતી જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, હસ્તગત કરતી સંસ્થા તમામ બાબતો પર યોગ્ય નિર્ણય લઈ શકે છે, જેમાં કોર્ટની માંગણી-ફી રિફંડ, જમા કરેલ વળતર પાછું ખેંચવું, અપીલ ન કરવી વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

૨૩.૪ દાવેદાર/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ અથવા હસ્તગત કરતી સંસ્થા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ (ઓ) અમારી સમક્ષ સૂચિબદ્ધ નથી અને વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ સાથે જોડાવા માટે અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબના કારણને માફ કરવા માંગતી અરજીઓ જ અમારી સમક્ષ મૂકવામાં આવે છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે અપીલ (વારસદારો અથવા હસ્તગત કરતી સંસ્થા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી) અથવા કાર્યવાહીમાં જોડાવા માટેની અરજીઓના સંદર્ભમાં કોઈ આદેશ અથવા નિર્દેશ પસાર કર્યો નથી.જો કે, કાર્યાલય નિયમો અનુસાર જરૂરી (દા. ત. નોંધણી રદ કરવી) કરશે કારણ કે હાલની અરજીઓ નામંજૂર થતાં અન્ય અરજીઓ અને અપીલ ટકી શકશે નહીં.તેથી, કાર્યાલય નિયમો અનુસાર જરૂરી અને યોગ્ય કાર્યવાહી કરી શકે છે.

૨૩.૫ જ્યાં સુધી કાર્યવાહીમાં જોડાવા માટેની અરજીઓ સાથે વર્તમાન અરજીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી વિનંતીનો સંબંધ છે અને જ્યાં સુધી આ અદાલત યોગ્ય આદેશો પસાર કરી શકે તેવી વિનંતીનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી આપણે સ્પષ્ટતા કરવી જોઈએ કે ઉપરોક્ત કારણોસર, આવી કાર્યવાહી ન તો ખુદ્દી છે, ન તો સ્વીકાર્ય છે અને ન તો યોગ્ય છે.આ ઉપરાંત, આવી કાર્યવાહી અન્યથા પણ ટાળવા યોગ્ય છે કારણ કે, ઘણા કિસ્સાઓમાં, વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓના આંતર અધિકારો સંબંધિત વિવિધ વિવાદો હજુ પણ અસ્તિત્વમાં છે.વધુમાં, જમીનની માલિકી અને માલિકી અંગેના વિવાદો તેમજ વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ વચ્ચેના સંબંધિત હિસ્સાને લઈને પણ વિવાદો થઈ શકે છે.કેટલાક કિસ્સાઓમાં, જમીનનું વેચાણ, વચગાળામાં થયું છે જ્યારે અન્ય કેટલાક કિસ્સાઓમાં, મહેસૂલ સત્તાવાળાઓ સમક્ષ વિવાદ બાકી છે.આવા તમામ મુદ્દાઓ વિવાદાસ્પદ મુદ્દાઓ છે જે સાક્ષીની તપાસ સહિત અનેક દસ્તાવેજો અને પુરાવાઓની નજીકથી તપાસની માંગ કરે છે અને તેની જરૂર પડશે.અપીલના તબક્કે આવી પ્રક્રિયા ન તો વ્યવહારુ છે અને ન તો શક્ય છે.તેથી પણ, અરજીઓ સ્વીકારવામાં અને મંજૂર કરી શકાતી નથી.

૨૪ સમાપન કરતા પહેલા, અમે અરજદારો-અપીલકર્તાઓ એટલે કે વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલી આશંકાને ધ્યાનમાં લેવાનું યોગ્ય

માનીએ છીએ કે ચુકાદો આપ્યા પછી, સંદર્ભ અદાલત હવે કાર્યકારી અધિકારી છે.

૨૪.૧ આદેશ XXII ના નિયમો ૩ અને ૪ સાથે વાંચેલા નિયમ ૯ હેઠળની જોગવાઈના પ્રકાશમાં, આવી આશંકા ખોટી છે.

૨૪.૨ નિયમ ૯ ના પેટા-નિયમ (૩) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ ની જોગવાઈ આવી અરજીને લાગુ પડે છે (ઘટાડાને અલગ રાખવા માટે).વધુમાં, નિયમ ૯ના પેટા-નિયમ (૨) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો અરજદાર પૂરતું કારણ આપે અને અદાલતને સંતોષ આપે કે તેને અનિવાર્ય સંજોગોને કારણે અટકાવવામાં આવ્યો હતો, તો કોર્ટ ઘટાડાને રદ કરી શકે છે.આમ, આ આશંકા સારી રીતે સ્થાપિત નથી.અમારો મત કે. એન. પટેલ વિરુદ્ધના નિર્ણય દ્વારા સમર્થિત છે.વિશેષ જમીન સંપાદન અધિકારી [૨૦૦૯ (૨) જી. એલ. આર. ૧૪૨૧] જેમાં ડિવિઝન બેન્ચે અન્ય બાબતોની સાથે અવલોકન કર્યું હતું કે:-

૭ આપણે એવા ઘણા કિસ્સાઓ સામે આવી રહ્યા છીએ કે જ્યાં સંદર્ભ અદાલત આવી અરજીઓને ધ્યાનમાં લેવાનો ઇનકાર કરે છે જાણે કે સંદર્ભ અદાલત ચુકાદો અને ચુકાદો આપ્યા પછી કાર્યકારી બની જાય.એકવાર, ઉપરોક્ત પાસાઓ પર વિચાર કરવામાં આવે તે પછી, તે સ્પષ્ટ છે કે સંદર્ભ અદાલત હજુ પણ ઘટાડાને અલગ રાખવાની, મૃત દાવેદારના વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવા અને મૃત દાવેદારના વારસદારોની તરફેણમાં નવો એવોર્ડ પસાર કરવાની સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

૮ અમે એ પણ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે જ્યારે મર્યાદા અધિનિયમની જોગવાઈઓ કાયદાની કલમ ૧૮ હેઠળ કરવામાં આવતા સંદર્ભને લાગુ ન થઈ શકે, એકવાર કરવામાં આવે તો, સંદર્ભની પેન્ડન્સી દરમિયાન મૃત્યુ પામેલા દાવેદારના વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવા સંબંધિત અન્ય કોઈ જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં, આદેશ ૨૨ સી. પી. સી. ની જોગવાઈઓ અને મૃતક પક્ષના વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે મર્યાદા અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ થશે.

૨૫ હકીકત એ છે કે આપણે ઘણી અરજીઓ અને અપીલોનો સામનો કર્યો છે (જેમાં વર્તમાન અરજીઓમાં હકીકત-પરિસ્થિતિ જેવી પરિસ્થિતિ ઊભી થઈ છે) જે આપણા ધ્યાનમાં લાવી છે કે નિયમ ૧૦એ વિદ્વાન વકીલને તે જે પક્ષનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે તેના મૃત્યુની હકીકત જાહેર કરવાની જવાબદારીનો આદેશ આપે છે, તેમ છતાં દાવેદારના મૃત્યુની હકીકત, ઘણા કિસ્સાઓમાં, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ જાહેર કરવામાં આવતી નથી અને વિરોધીને જાણ કરવામાં આવતી નથી.તેથી, અમે અવલોકન કરવા માટે બંધાયેલા છીએ કે ઉપરોક્ત જોગવાઈનું પાલન કરવા માટે યોગ્ય અને પૂરતી કાળજી લેવી જોઈએ.જો કહેવાતી પ્રક્રિયાનું ખંતપૂર્વક પાલન કરવામાં આવે, તો મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં મુશ્કેલીઓ (વર્તમાન કેસોમાં ઊભી થયેલી મુશ્કેલીઓ જેવી) કે જે વધુ વિલંબ તેમજ બહુવિધ કાર્યવાહીમાં પરિણમે છે, તેને ટાળી શકાય છે.આ દાવેદારોને વળતરની રકમની વહેંચણીમાં વિલંબને પણ ટાળશે.વિદ્વાન સંદર્ભ અદાલત પક્ષકારો પાસેથી (સંબંધિત વિદ્વાન વકીલની સહાયથી) આવી

વિગતો/માહિતી/ઘોષણા માટે અનૌપચારિક રીતે કૉલ કરવા માટે પ્રક્રિયા/પ્રધાને પણ અનુસરી શકે છે.

રૂપ.૧ ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં અને ઉપર ઉલ્લેખિત કારણોસર, અમે આદેશ XXII હેઠળની જોગવાઈઓના પ્રકાશમાં અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે તમામ કિસ્સાઓમાં, ઘટાડા રહે છે અને તે વિદ્વત સંદર્ભ અદાલત (જ્યાં ઘટાડો થયો હોય) માટે હશે કે તે આદેશ XXII હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર યોગ્ય અરજી સબમિટ કરવા પર ઘટાડાને રદ કરે.

તદનુસાર આદેશ.

એસડી / -

(ન્યાયમૂર્તિ કે. એમ. ઠાકર)

એસડી / -

(ન્યાયમૂર્તિ વી. પી. પટેલ)

વિષય : જમીન સંપાદનના સંદર્ભમાં દાવેદારના મૃત્યુ બાદ કાનૂની વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં થયેલ વિલંબની માફી, અપીલની ગ્રાહ્યતા તથા સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ **XXII** હેઠળ અનુસરવાની કાયદાકીય પ્રક્રિયા અંગે

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.